

Ara,

iifs

Mulati tütarlaps.

Jutustamine Orjalest.

Tallinnas, 1878.

Trükitud J. H. Gressfeli kirjadega.

Ara,

üks Mulati tütarlaps.

Jutustamine Orjaelust.

Kirjapannud

David Martson,

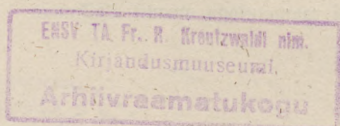
Cesti raamatukogu omanik Tallinnas.

Tallinnas, 1878.

Trükitud J. H. Gressfeli kirjadega.

Tsenjuri poolest lubatud. — Tallinnas, 12. Aprillil 1878.
(L. S.)

981987

Esimene peatük.

H i r m u s t ö ö.

Oli ühel väga ilusal Mai kuu ööl aastal 1840, kui üks üksik inimene New-Orleani linnas Ameerikamaal ühte kitsast kõrwalist uulist mööda edasi rändas. Praegu lõiwad kiriku torni kellad wägewa hoopidega esimest tundi uuest päawast, kui latorni süütajad rutulise jooksjuga majade ridadest mööda tõttasiwad ja tuled uulitsa latornitest ära kustutasiwad. Ülemaal nimetatud wäfind öö rändaja, kes alles trahterist tuli, ei teinud sest suuremat wälja, waid astus wana wiisi oma teed edasi. Ta oli alles mõne päewa eest Euroopast tagasi tulnud, kus ta kui rikka päris istandniku poeg, Luisiaanast,*) mitmesugust tarkust oli studeerinud. Täna oli ta oma Saksamaa sõbrade seltsis üht lustilist studendi õhtud pühitsenud ja alles hilja ööse oma seltsimeestest äralahkunud. „Hindrek Bandel,“ hüüdsiwad teda tema

*) New-Orlean, on Luisiaana pealinn.

jooma sõbrad koju minnes taga järele, „millas meie jälle üheteisega kokku saame?“

„Minu pärast kas homme õhtu!“ vastas Hindrek sellepeale ja oli juba teise filmapilguga teiste filmist kadund. Noore Luitsaantlasel oli Saksamaa studendi elu väga meelepärast ja rõõmustas seepärast ennast, et ka siin enesele seltfimehi oli leidnud, kellega t'al üks meel ja waim nähti olewad, ja kes niisamuti kui ta isegi, Saksamada mõtete ja teadmistest waimustatud olivad.

Nõnda sammus ta pikkamesti mööda uulitsaid oma wanemate maja poole, mis linna müüridest väljas kaunis eemal seisis. Mis oli temal latorni walguse kustumisega tegemist! Tema waim oli weel alles õhtuse kõnedega tädetud ja tee kurni oma ufseni ammugi tuntud. Nõõmsa meelega oma lahke tuju sees laulis ta iheenefes üht laulu, kelle wiisi mõnuga tema sammud peaaegu ühte nähti minewad:

Sa lillekimbu mull' kinkind;
Nüüd wast mind armsaks peaks sa,
Nüüd kus jo ammugi uppund
So pilt mo sees wiina, arm ka! —

Siis, kui sind kuumalt ma piitnud
Armasta', alw olin sull',
Nüüd lilled, mis kimpu sa köitnud
So hiljaks küll anda jäid mull'.

Kas mäletad weel, kuis need filmad
S'ust aina põlgust on näind,

Kus nii täielt teutust tuntud,
Seal lilled ei lepitust teind.

So kimbu laentesse saatsin,
Ja merele ujudes läks —
Pea wette ka hüpata tahtsin,
Mõ kadund armastus' auuks!

Hädaste aga oli Hindrek Bandel laulu wiimist rida lõpetanud, kui ta korraga n'agu post seisma jäi. Ta meelest oli, n'agu oleks ta peale laulu heale weel mõnda muud healt oma kõrwu kuulnud tungiwad. Ta jäi hinge kinni hoides mõneks filmapilguks kuulama ja kuulis siis nüüd ka selgeste, et ta sellega en-
nast mitte ei olnud petnud. Ühest suurest ma-
jast, mis teinepool uulitsad seisis, kuuldi üht isemoodi healt kõlawad. — Ta astus nüüd ruttu üle uulitsa ja jäi jälle uueste kuulama. Kuast kõlasiwad läbi akna ahastujega täidetud kaeblikud nutu healed, sellepeale rutulised kahi-
sewad sammud ja siis jälle uueste pool um-
mukses olew ümisesew häda kisa.

„Hoidku taewas ise!“ hüüdis Bandel, „siin peab wiist midagi hirmust tööd olema ettejuh-
tund; jah siin peab inimene ruttu appi töt-
tama!“

Bälgu kiirusega kargas ta nüüd ligema ukse juure, aga uks oli kinni. Ta tõmbas kõlistest, aga traat ei liiskund paigast; nähti kaja-
st kinni seutud olewad. Nüüd ruttas ta jälle akna juure tagasi ja jäi jenna wäheks

ajaks wait olles kuulama. Praegu tuast kõlavad healed oliwad endistest palju waljumad ja pealegi armas Bandel kogunigi n'agu mõne suria korisemist läbi akna kuulwad, seepärast jäi ta wäheks ajaks n'agu kahtlase meelega liikumata ühe paiga peale seisma.

„Oh, kui hirmus see ei ole, et mina mitte aidata ei wõi!“ ütles ta iseeneses ja waatas ümberringi abi järele kas kusagilt poolt mitte inimesi wõi öowahitisi ei peaks nägema ligemale tulewad, aga kõik oli ilmaasjata, piti üksik uulits nähti tühi ja öö waiatusesse rahule uinunud olewad. Selsamal filmapilgul aga tungis tuast jälle uueste kole häda kisa tema kõrwu ja nüüd ei olnud t'al enam aega, töötada ühe koha peal paigal seista.

Ühe osawa hüppamisega oli ta peagi ülewal akna laua peal, mispeale ta siis akna ruudu küünarnukiga sisse tõukas, nõnda et klaasi tükid kõlinalaga uulitsa kiwide peale maha kukkusiwad ja siis enese keha läbi akna raami sisse pikistas. Kui jalad tuas juba pörandale puutusiwad jäi ta kuulates ühe paiga peale seisma. Häda healed aga oliwad juba hoopis selgemaks tõusnud ja kuuldi ligi lähidalt teisest tuast kõlawad, mis wist mõni magamise kamber pidi olema. Sellepeale hakkas ta nüüd pimedas ettewaatlikul wiisil, mööda uhket, libedat pörandat kahina ja häda kisa peale edasi liikuma, ja wõis ehk aga hädaste alles mõned sammud ol-

nud edasi astunud, kui ta juba eemalt arwas tumetad walgust nägema. — Oli üks uks, kelle prau wahelt tulewiir tema filmi puutus. Wähe aja pärast oli ta pimedas ukse juure jõudnud ja sennikaua käepidet otsinud kunni teda wiimaks leidnud. Nüüd wajutas ta tugewaste flingi peale ja uks läks sissepidi lahti. Mis aga nägiwad nüüd ta filmad! Üks tumedaste põlew õõ küünal walgustas waewalisel kombel üht kaunis ruumikast ja uhkete ehitatud magamise kambert. Rest tuba nähti üht wana hallipeaga naesterahwast püüsti seiswad, tema hallid juuksed rippusiwad sassis ja laiali laotud üle õõ jahi, mis werega üleüldse katetud oli, alla. Põrandal aga oli üks suur nuga maas, mis mõnda koledat tapmise tööd tunnistas.

Kes aga oli mõrtsukas? Praegust sisse tungia aga ei wõinud sest kohe esimesel filmapilgul mitte aru saada. Sellepeale aga filmas ta kohe terawaste waadates igale poole enese ümber. Peale teda ennast ja hallipeaga naesterahwast, oli ka weel üks kolmas inimene kambri nähtawal ja teda tunnistas nüüd Bandel terawaste, kui hallipeaga naesterahwas oma filmad meelt äraheites tema pealt oli ärapöörnud ja tulekuma otse wõera mehe peale paistis.

Ta oli põrandal põlwili maas ja nüüd alles nägi Bandel, et hallipeaga naesterahwas tugewaste parema käega wõera mehe kõrist kinni hoidis. Silmad pahempidi peas ja juu wa-

huga üleüldse laetud, seisis ta nõnda seal naesterahwa mõimuse all. Ilmaasjata püüdis ta ennast weel, kus ta juba muidugi pörandale oli tõngatud maast ülesse rabeleda, keda aga teine surma hirmuga nähti vastu pidavad ja teda mitte paigastki liifuda ei lastnud.

Seal sai nüüd Bandel korraga sest kogu asjast mis ta praegu nägi, selgeste aru. Mehite, kes pörandal maas oli, oli üks wähelase kaswu, aga tugewa kehaga mees ja tõeste üks rõõmle sarnane jalaja sisse tungia; sest et rahakapi üks, mis pahemat kät woodi ligidal seisis, wäe mõimusega nähti lahti kangutatud olemad. Wahe ajal aga oli wist naesterahwas unest ülesse ärkanud ja warast äratunnud, mispeale siis muidugi sissetungia kohe nuaga tema kallale oli karganud. Kõle mõitlemine mis sellepeale oli alganud, ei olnud aga siis weel, kui tema sisse astus, mitte lõpetud, mis aga siiski filmanähtawalt, naesterahwa surma ligistamisega, nähti lõpekorra poole minewad, sest naesterahwa filmad, ehk küll ta küüned weel tugewaste mõrtsuka kõrist kiini hoidsiwad, hakkasiwad wäheawalt ära kustuma ja minestus, mis werejooksmise läbi iga filmapill oli kätte jõudmas, tunnistas, et haawatud wiimane jõud peagi pidi otsa lõppema.

Hädaste aga oli Bandel sest kõigest täieste aru saanud, kui t'al nõuu peetud oli, hallipeaga naesterahwale appi tõtata, aga jelsamal filma-

pilgul pidi mõitlemise mäng ennaft äfiste teisele pöörama. Maas oleja mõeras mees oli ennaft furma ahastusega oma wiimast rammu kottu mõttes, maast ülesse rabelenud ja enese kõrist finni hoietawat kät enese küljest lahti kiskunud. Seal filmas ta aga korraga fisse tuliat ja arwas ära, et nüüd küll wist wiimane nõuu pidi ärajaama peetud. Kuttu kargas ta tugewa käega waele, haawatud naesterahwa õlast finni ja tõukas teda uksest fisse astuja mõerale wastu, kellel parajaste nõuu oli tema kallale kargada. Wandel sai waljust hoobist, mis tema peale lüfati, põrandale wisatud ja enne weel kui maast oleks jõudnud ülesse tõusta ja ka naesterahwast ülesse awitada, oli mõrtsukas tule küünla ärakustutanud, ja pimedas juba temast mööda, kambre uksele, jõudnud.

Seda nähes püüdis nüüd Wandel teda pimedas käsikandu finni tabada ja sirutas oma käed põgeneja järele, aga kuda ehmatas ta korraga ära, kui äfiste üks käsi terawa küünitega tema kõrist finni hakkas ja nii hirmus waljuste, et hinge tahtis finni matta. Kuttu kargas ta käsi kõri juure ja nüüd tundis ta, oh ehmatust! et hallipeaga naesterahwas teda mõrtsuka asemel oli finni fahmanud ja tema nüüd ise, n'agu wähje aja eest weel mõrtsuk, oma elu eest pidi katsuma mõidelda.

Seal kõmas korraga koledate kambri ukse mürin mis põgeneja mõrtsuk enese taga oli

finni lütkanud, tema kõrwu. Hirmsaste kõlas suria ägamine, kes tugewaste tema kõrist finni hoidis ja teda üleüldse enese werrega hinetunul wiisil püüdis äramäärida.

„Armuline Jumal,“ hüüdis ta, „peasta mind ise sest hirmsast seisusest!“

Eht küll käsi, mis juba külmaks oli läinud, ikka weel tema kõri pigistas ja peaaegu hinge tahtis finni matta, mõtles ta siiski weel hirmuga oma praeguse koleda seisuse peale. Ta arwas juba õuest healesti ja mürinat kuulwad. Kas ei olnud aga afna sisse löömise kõlin, mis ta ise oli puruks löönud, wahtisi senna kutsunud? Püha Jumal! kui teda siit nõnda oleks leitud, ta oleks igaweste kadund olnud, seda teadis ta ise väga heaste.

Wähe ajal aga kagistas suria naesterahwa käsi teda ikka waljumalt. Küll oleks t'al võimalik olnud ennast wäewõimusega temast lahti peasta, aga üks isiäranis mõte waele õnnetuma peale keelas teda seda tegemist. Ta katsus hufatawat kät ja sõrmi fergema waewaga enesest lahti peasta, aga kõik oli ilmaaegu, n'ad nähti kui teraksest, wõi hoopis surma tarretusest, külge finni naelatud olewad, nõnda et t'al sugugi ei näitnud võimalik olewad, neid finni pidajaid liikmeid enesest lahti peasta. Iseäranis aga oli kõige selle asja üle nimetamata kartus tema peale wõimust saanud, mis ta werd joonte sees tarretama tegi ja teda jampsusele

ähwardas aeada. Juba oli t'al nõuu peetud, kuida ihe ise moodi temast lahti saada, kui korraga n'agu äratundis; et naesterahwa sõrmed juba pisut lödwemale andsiwad. Ja nõnda oli ka. Viikmed kae külges kautasiwad pikkameesi eneste wõimu ära, käsi langes maha ja noormees leidis teisel filmapilgul ennast juba wäljalali olewad. Wähe aja pärast aga langes naesterahwa pik kuu raskestes ohates tema kõrwa põrandale maha; äkiline korjemine ja pikaline hinge tõmbamine haawatud rinnust, oli wiimane elumärk, mis weel kuulda oli ja sellega oli ta oma elu lõpetanud.

Sellepeale tõusis nüüd Bandel pikkameesi maast ülesse. Katsus käega oma riideid ja tundis neid werega üleüldse täis tilgutud olewad. Tuletikudest, mis t'al kagemata taskus juhtusiwad olema, tuld ülesse tõmmates, filmas ta hirmuga koledat were kambert. Seal oli õnnetuma naesterahwa surnu keha põrandal maas, kelle hirmus surm tema kena näu hoopis koledaks oli muutnud. Tema ärafustunud filmad oliwad weel alles poolest saadik lahti, juuksed sasis ja riided werega üleüldse katetud.

„Püha Jumal taewas!“ hüüdis Bandel hirmuga, „peasta mind ise sest hirmsast seisusest!“ Sellepeale jäi ta siis pisut mõtlema mis ta nüüd diete pidi tegema, kui t'al korraga märk pähe tuli, mis t'ale n'agu meele tuletas, et ruttu sest hirmsast kohast pidi eemale põge-

nema. Tikkudest tuld ülesse wõttes oli ta näinud kus külges üks seisis ja seepärast tormas ta ruttu aega wiitmata teise tuppa. Seal kuulis ta selgeste, et juba inimesed pidiwad ligidal olema. Healed, mis ta wähe aja eest aga oli arwanud kuulwad, tungisiwad nüüd t'ale tõeste kõrwu, ja et nüüd weel ilma tähelepanemata ärapõgeneda, ei olnud t'al, seda nägi ta isegi ära, sugugi mitte enam wõimalik; seepärast jäi ta nüüd jälle uneste mõtlema, mis ta nüüd ometi pidi tegema.

Enne aga weel kui ta sellepoolest ühtki nõuu oleks leidnud, kõlasiwad juba t'ale wäljast wõörkojast, waljud healed kõrwu.

„Siin ta peab olema, siin, siin!“ hüüdis heal wäljaspoolt ja juba teise filmapilguga läks tua üks lahti.

Korraga seisiwad enam kui tosin ereda walgusega latornisi nooremehe filme ees; kui aga ta filmad juba pisut enam walgusega harjunud oliwad, nägi ta enese ees hulga ööwahtisi, kochtuteendreid ja poletsei ammetnikusi olewad.

„Seal see kena lind on!“ hüüdis kochtuteendrete esik, kes ise üks tugewa kehaga mees nähti olewad ja kes ka juba oma raske kae Bandeli õla peale oli pannud, keda ta aga teisel filmapilgul hüüdes jälle tagasi tõmbas:

„Weri, weri! Ta on jo üleüldse werine! Tulge mo herrad, waatame järele, mis furja ta siin teinud on!“

Nende sõnadega sammus esit ees kambri ukse poole ja sissetungiad abimehed seadsivad ennast armatud kurjategia ümberringi.

„Kuulge, kuulge,“ hüüdis Bandel, kelle keelepaelad jälle äkiste oliwad mallali peasenud, „ärge laske Jumalapärast mitte mõrtsukast ärajooksta! Rutake ometi armsad mehed, rutake, eks t'e näe ometi,“ — kus juures ta ise käega põranda peale näitas — „kus poole werejäljed lähwad.“

„Mis see õnnetu seal weel räägib?“ küsis esit abimeeste käest. „On t'al siin weel abilesti?“ ja pööras siis sellepeale kambri uksele selga ja waatas tunnistades, n'agu teisedki põranda tefi peale maha. Põrandal aga oliwad were jäljed selgeste nähtawal, mispärast siis kõik mööda jälgesi, waest Bandelit kaasa wadades, edasi astusiwad. Mitmest tubadest läbi minnes jõudsiwad n'ad wiimaks ühe lahtise akna juure.

„Näege, näege siit peab see kurjategias olema wälja karganud,“ ütles wõmahtide kapten ja näitas sellepeale käega weretilkade peale, mis akna laua peale oliwad maha tilkunud. „Mehed, kaks wõi kolm teie seast wõtke filmapiilk tule küünlad kätte ja rutake põgeneja järele!“

Nüüd hingas Bandel juba pisut kergemini, kui nägi, et juba tõeste kurjategiat mindi taga aeama ja laskis siis ennast jälle üsna rahuliste endise tuppa tagasi wiia.

Kui ülemal nimetatud tupp oliwad jõudnud, tegi kohe ööwahtide kapten magamise kambri ukse laiali lahti ja walgustas tuleküünlaga üle ukse tuba. Iga mehe suust tungis hirmus häda kisa ja jaeatamine hirmust tuba nähes kuuldawale. Korraga aga tungis üks must Neeger, kes maja teendritest pidi olema, hirmust jüdamest läbi lõikawat walu kisa kuulutades, uksest sisse. Kui must mees oma leiwawanemat enese were sees nägi maas olemad, heitis õnnetu kohkumad näuga nuttes põrandale kummuli maha ja kiskendas wahetpidamata haleda healega:

„Kül mina olema kuri inimene! Oh, kuida mõima mina ometi magada, kui proua Murai, minu hea proua Murai, äratapeti! Do, kül mina olema kuri inimene, üks must magaja, üks hooletu kelm! Tahawad ehk massad mind ka see eest suretada, siin on Neeger Toomirind. Sähke, siin seisab kurja, musta, unise teendri elu!“

Ümberseisjad wahtisiwad tigea nägudega walgeks ehwatanud wangis oleja nooremehet peale, kellel aga weel hädaste mõimalik oli oma aru ja mõistust selge pidada. Ümberseisjate seas tõmmati käd ruskaske, nuad wälkusiwad ja peagi oleks mõinud midagi sündida, kelle järele ükski poleks suuremat küsinud, sest hirmaste äratapetud surru koha oli wahtisi nõnda wihale ärritanud, et juba ise tahtsiwad eneste keskes Ameerikamaa kumbe järele mõrtsuka peale

surma kohut mõista, kui mitte nende esil 'poleks
katsedes nooremehe ette astunud.

„Mehed,“ ütles ta, „mehed pidage kinni ja
jätke ta elama, sest ega ta jo oma kurjatöö
paljast ometi ei pease! Iseäranis on meil hä-
dasie tarwis, et teada saaksite, kes ta teine
seltsimees on olnud, ja et t'al seda tõeste on
olnud, näitawad meile wärsket weretilgad, mis
akna laua peale on maha tilkunud.“

„Askuge mind, armsad mehed, ma olen nii
tõeste kui Jumal taewas on, ilma süüta!“ hüü-
dis noormees käsi ringutades.

„Lööge ta pealuu puruks!“ hüüdis üks öö-
wahi müristawa healega teiste seas. „Ruda
wõis see ometi wõimalik olla, et ta üht seesu-
gust wana inimest, kellel juba muudugi teine
jalg hana ääre peal oli, nii hirmsal kombel
julges äratappa!“

„Eks t'e näe need kelmid on jo ka raha-
kapi juba tühjaks tühjendanud,“ ütles üks teine
seltsi seas käega lahtise rahakapi peale näidates.
„Vaadake õite mehed järele, kas sellel siin ka
ehk weel midagi ümber ei ole, kellest selgemat
tunnistust tema were tööst saaks.“

Kohe sellepeale astusiwad mõned kohtu am-
metnikud Wandeli juure ja otsisiwad ta taskud
läbi kus ka ühel nende seas õnn oli, ühe kau-
nis juure rahakoti tema taskust väljatõmmata.

„Noh, mis see on? Eks sest ole küllalt
tema kurjatöö tunnistuseks,“ ütles rahakoti üles

leidja ja tõstis kõlistades nahast rahakoti ülesse kõrgesse.

„Tõeste, kurjategiatel oleks väga hea õigus olnud,“ ütles jälle üks teine teiste seast, „kui mitte waene Murai proua ülesse ei oleks ärganud, ja neid wägise feda hirmust tööd sundinud korda saatma.

„Olgu n'ad äraneetud igaweste! Mehed, lööge ta maha! Andke t'ale mõni hea mehine hoop!“ kiskendasivad mehed koleda healtega läbisegamine ja juba jälle teistkorda seisis Bandeli elu wiimase kraadi peal. Bandel ise aga oli otsatuma õnnetuse üle surmani rõhutatud. Ta põlwed wabisesivad. Ta käed kerkusivad rammetumalt werega üleüldse katetud feha külges ja juu rääkis tasakeste ühtepuhku: Ma olen jo ilmasüüta, ma olen jo ilmasüüta!

Mõni filmapill oli ta juba isegi selle üle kahtlane, aga ometi jäi ta kõige selle juures wait ja katsus nii palju kui see t'al wõimalik oli, enmast enam edespidi ise aja peale koguda. Wiimaks aga kui wihale ärritud mehed jälle uneste ta kallale tükkisivad, kadus t'al ramm jalge seest ära, et walju karjatajamisega hingetumalt õnnetuma furnu feha kõrwa põrandale maha kukkus. Seesugune õnnelik juhtumine aga peastis jellewiisiga Bandeli elu, feda isegi ööwahtide kapten enam oma alamate wiha eest, ei oleks wõinud faitfeda.

Teine peatük.

Kohtu protses.

Wagu kulu tuli jooksis teisel hommikul kõla läbi linna, et leß proua Murai ööse oma kortsi olla äratapetud. Kurjategia mõrtsukas aga olla — nõnda räägiti — parajaste just oma kurja töö pealt kinni saanud tabatud ja teda äratuntud — ehk küll asi iseenesest imelik mõistatus olla — aga mõrtsukas pidada rikka istanduse omaniku ja mitme maja peremehe ainus poeg Hindrel Bandel olema, kes alles hilja aja eest Saksamaalt olla koju tagasi tulnud.

Rahwas kogusiwad endid summas õnnetuma maja ette, kelle sees üks nii suur ja auustatud mees üht nii suurt kurja tööd oli korda saatnud. Rahwas tunnistasiwad tähelepannes sisse löödud akna ruutu. Iseäranis waatasiwad kõik auukartlikult kohtu ammetnikusi kes parajaste ammetis oliwad, maja teine poolt küljest kõrwalise akna kohast kunni põigite üle tee kõrwalise uulitsasse were jälgi järele edasi minna. Ükski ei julgenud neid kohut täitwaid mehi hüüdmise wõi wahela astumisega eksitama minna.

„Ka üks teine weel pidada temaga seltsis olema olnud,“ sosistasiwad inimesed isekeskis, „sest teise mõrtsuka were jälga, kes aga saanud ära põgeneda, wõida weel mitme uulitsa peal näha.“

Senni kui see kõik õues uulitsal jõudis, ärkas waene õnnetu Hindrek Bandel niiskes wangitornis oma raskest minestusest ülesse. Pikkameesi tuli t'ale weel korra uueste see fogu mööda läinud juhtumine meele, mis üle ta kõigest kehast n'agu mõnest tõbest hirmu pärast wärises. Weel kord läks hirmus waate pilt tema waimu silma eest mööda, siis aga sai ta omale rahu ja kinnitust, ühte kallist rahu, mis aga üksi ilmajüüta hing tunda wõib. Kui ta nüüd nõnda seal seda fogu kraami weel ikka iseeneses järele mõtles, kuulis ta äkiste jalaastumise kahinat ligemale tulewad. Wangitornis üks läks lahti ja ülem kohtu herra oma alama ammetnikudega astusiwad sisse, et kõrgist järele kuulamist mõrtsukaga pidada. Tähelepannes tunnistas kohtu herra Bandeli kahwatand nägu, ka otsis ta tema näu pealt tuntawad kurjategia joone wiiru, aga ei mõinud seda leida. — Tema oli üks neist kohtu ammetnikudest keda Inglis- ja Ameerikamaal paljugi leitatse, keda Galli õpetuse järele pealae tundmise kunsti põhjani tundma õpetatse ja siis mõistmise kombel, kus järele suurt ettevaatamist pruugiwad, oma kunsti õigeste äraproowida katsuwad. Herra Pitsis, nõnda oli kohtuniku nimi, kaskis ühe laua ja mõned toolid senna tuua, alamad ammetnikud istusiwad toolide peale maha ja nüüd palus eesistnik wangi ette tuua.

Sisse astudes kõlisesiwad wangil ahelad

jälge ümber ja kaks rasket raud kuuli, kellest üks kuul kumbagi jala külge oli kinni kinnitatud, meeresiwad mürinaga järele. Seda nähes jäi herra Piksis'je meel haledaks ta käsits wangihoidjat wangi ahela lufud jalge ümbert lahti peasta.

„Aga, adwokadi herra,“ wastas wangihoidja kohtudes, „meil on siin praegu ühe wäga kardetawa rööwelmõrtsufaga tegemist, seepärast ei oleks minu armates praegu mitte wäga hädaste tarwis, et wangi tema kõidikutest lahti peasta.“

„See on minu asi,“ ütles Jurist (käsutundja) wihastades, „seepoolest ei pea teie oma aau sugugi nägema kahandatud olewad. Tehke filmapill ahela lufud lahti ja waadake edespidi parem enese ette, et enam teineford mitte oma nina kohtu asjade külge ei pista!“

Wangihoidja, kes seesuguse jutu üle fulmu kortsu tõmbas, teeras ahela lufud lahti ja nüüd seisib Bandel priimolii oma kohtumõistjate ees.

„Kulge, see saaks mulle wäga armas olema,“ ütles kohtunik ennaft Bandeli poole pöörates, „kui teie waewaks wõtaksite seda kogu juhtumist weel korra mulle ise oma süuga ärajutustada.“

„Miks mitte, wäga hea meelega,“ ütles Bandel ja hakkas nüüd oma juttu nii osawaste ja tõtelikult jutustama, et kui ta sellega lõpetanud oli, herra Piksis teda tõeste osawõtkikult ja haleda meelega nähti tunnistanud.

„Seäranis aga nähitse selle asja sees fiiski weel väga palju asju olevad, mis kõik teie wastu on,“ ütles kohtunik jälle wähe aja pärast. „On jo wist muidugi teile väga selgeste teada, et teie isa, istanduse omanik Bandel, eile oma orjade walitsejaga, keda Rump nimetaks, lese Murai prouale 40,000 Dolarit saatis?“

„Pühha Jumal! Seda kuulen mina küll praegu alles esimest korda,“ wastas Bandel äraehmatades.

„Aga ütelge mulle ometi,“ küsis kohtunik edasi, „kas teie ei ole seda nime lest Murai mitte ehk juba ennegi oma wanemate majas wahest jutu sees kuulnud nimetatamad?“

„Minu teada küll weel mitte ilmasi,“ wastas Bandel, „sest et mina aga alles mõned päewad ihe nii mitme aastase kaua ära oledu järele siin olen.“

„On muidu kõik väga hea,“ ütles Piiskis sellepeale, „aga fiiski ma paluksin teid mulle teadaanda, kas teie peaksite weel seda mäletama, mis moodi seefinane mees wälja nägi, kes, nõnda kuida teie seda ise räägite, wähe aega, pärast teie tuppa astumist, sealt wälja põgenes ja aknast wälja kargas?“

„Niipalju kui ma seda weel mäletada wõin,“ rääkis Bandel, „oli ta üks pisuke paksu kehaga mees ja punase juustega, aga muud suuremad ei tea ma ka t'ast praegu mitte midagi enam,

sest et meie aga teineteisega mõni filmapill aega wastastiku seisime ja pealegi ühe seesuguse waemalise tule walguse juures, mis meid mitte ei luband teine teist enam ligemalt tähelepanna."

Pärast seda kui Pitsis oli hoolega järele waatanud, kas wangi jutustamine tõi mõõda protokollil kirjutajast raamatusse ülesse oli saanud mõtetud, pööras ta ennast jälle wangi poole ja küsis lahke sõbraliku healega:

"Ütelge mulle, olete teie ehk enne millasgi pealae tundmise kunstist midagi kuulnud?"

"Küllalte!" wastas Wandel.

"Aga ütelge mulle, mis teie sest ka arwate?" päris kohtunik edasi.

"Niipalju kui mina seda nõnda nimetatud uut tarkust siamaale olen näinud sobitatavad, olen ma seda aga üksi kunsti tegiatest ja silmamäondajatest näinud äratoimetatavad," wastas wang.

"Seega räägite teie küll üsna tõtt," arwas Pitsis. "Aga uskuge mind armas noormees, et see tarkus siiski ükskord inimestele ühe isemoodi peal väga kasulik saab olema. Uskugu seda teised wõi ei, aga mina olen seda nimetatud kunsti juba mitu aastad hoolega uurinud ja väga karmu pealt selle tõsidust tundma saanud. Aga kord kui ma oma tööd kohtu asjus akti raamatu järele olin lõpetanud, pöörasin ma ennast ikka veel kord oma poolt jurma mõistetud ohwri palwele, et lubaks mind veel

enne oma pealage järele katsuda ja nõnda selle wiisiga olen ma siis neid juba sadade wiisi muljuda ja äramõeta saanud. Ilmaski aga ei ole weel mind minu mõte petnud. Ja see pärast saaks ka samuti teiegi pealagi minu katsumise läbi teile mõndagi uudist enese elust ja seisusest teadustama."

"Nii kuda ma seda teie jutust aru saan," ütles Bandel, kelle meelest seesugune ajawiide enam nali kui ükski tõsidus wõis olla, "on teil nõuu ka minu pead järele katsuda, katsuge aga teda minu poolest nii palju kui teie seda ise soowite."

"Tänan teid," wastas Piitsis.

Sellepeale leeras ta siis ennast jälle protokollil kirjutaja poole ja ütles:

"Teie, kirjutage seda kohje ülesse, et üle kuulatud kohtualune wang tõrkumata minu tahtmist mööda oma pealage järele katsumisele on pakkunud."

Kui see nüüd sündinud oli, pani kirjutaja sulle käest ära ja kõik waatasiwad põnewil silmil auuwäärt kohtuniku peale.

Wiimane pidas nüüd pealae ja tema tähenduste üle, kuda need igas maa jaus ikka enam ja enam tarkust ja kasu toowad, ühe pika loomuse kõne.

Peale selle jutustas ta ka weel pealt kuulajatele mitu imelikku juhtumist tohter Galli elust, kes selle aasta saja hakatuses Wiini lin-

nas oli elanud ja kuda tema seda wäljast poolt pealae wormi tarwiliku otsuse Sisteemi*) koge- mata oma tarkuse ja osawuse läbi oli tundma saanud ja üles leidnud ja seda sinast sala kunsti mõera keele peal „Phrenologie“ nimetas.

„Ja nüüd,“ ütles Pitsis ennast jälle wangi poole pöörates, „lastem ka meid endid selle kunsti õppimise peale tööle hakata.“

Wait olles, ilma et mingisugustki kartuse märki enese kahwatand näu peale oleks lastnud nähtawale tulla, pani Bandel oma pea kohtu- niku ette, mispeale see siis seda kõhe tõsise näuga ja sügawa järele mõtlemisega kätega nähti kat- suna hakkawad. Kõige esiteks katsus ta tema otsaesist, siis pealage ja kõige wiimaks kukla tagust. Järele katsumine tuuris ligi weerand tund aega, mispeale ta siis oma põue taskust ühe taskuraamatu nähtawale tõi ja oma tarwi- likud teadused senna sisse ülesse kirjutas. Kõ- petuseks piiras ta weel mõnda järgil paar korda Bandeli pea ümber, et sellewiisiga n'agu weel enam oma teaduse otsust tahtis teistele ära seletada.

„On mo enesel ka luba seda teada saada,“ küsis wang auupakkikult, „mis teie minu kogu peast olete leidnud.“

„Miks mitte?“ wastas Pitsis meelitawal kombel. „Ma tahan teile hea meelega iga ük- sikut teadust teada anda. Üksi tarwilisi otsusi, mis ma sealt seest enesele, kui kunsti tarwiliku

*) Sisteem, on niipalju kui arwamiste järede waral.

kasu olen leidnud, ei tohi ma teile mitte ilmutada, sest seda käsib ja nõuab mind minu ameti seisus iseenele saladuseks pidada. Üleüldse võite kaunis rahule jäeda, kunsti saladus ei näita teiest mitte palju paha tunnistavad."

Seal juures tegi ta jälle uueste enese tasku raamatu lahti ja üht filmapilku senna sisse wiisates, rääkis ta edasi: „Inimese tarkuse waimu joon on teie juures kaunis üheforraline. Iseäranis nähikse teie otša eest väga suurt himu ja tarkust muusika asjust."

„Ja see on tõsi," wastas Bandel, kes see suguse imeliku kohtu kuulamise ajal juba oma kurwa õnnetumat seisust peaaegu hoopis oli meelest äraunustanud. „Ja see on tõsi, mina olen ikka alati muusika kunsti kalliks pidanud."

„Vaadake nüüd," ütles Pitksis ennast rõõmustades, „kui väga tõsine seesama Phrenologie kunst ise on!"

„Alga ütelge mulle," küsis wang, „tus ko has seisawad se emeele Orgaani joon, keda teie ütlesite mul otša eest äratunnud olevad?"

„Kunsti mõistuse joon," ütles Pitksis, mispeale ta sõrmega ülewelt mõlemilt pool otša esist kaht isemoodi märki näitis, „seisab siin ja muusika kunsti tarkust leiame meie jälle wäljapoolt filma nurkadest; sest nimetatud mõlemad kohad on teil hoopis väga isemoodi põnewile loodud."

„Võib küll võimalik olla," wastas Bandel

asja järele mõteldes, mispeale ta aga siis ruttu jälle uueste edasi küsis: „Mina arwasin ikka, et minu pea pidi kõrwade tagant palju laiem olema, kui selle koha pealt, kus teie teda jälle muusika kunsti tarwis ütlete olewad.“

„Sumal hoidku teid selle eest,“ wastas kohtunik kohkudes ja kohe selle peale weel uueste nimetatud kohtadest wangi pead katsus. Siis aga ütles ta jälle wähe aja pärast edasi: „Sumal tänatud, selle mõtte juures olete teie täieste eksituses. Nii kui seda iga üks näha võib on teie pea eest poolt kõrwu palju tugewam kui tagant.“

„Kui aga minu tunnistus siiski tõsi oleks, mis siis oleks?“ küsis Bandel.

„Ma ütlen teile mo herra, see ei tohi mitte tõsi olla!“ wastas kohtunik.

„Räituseks, meie mõime seda nõnda eneste keskes arwata,“ wastas Bandel, kellele seesugune imelik juhtumine wäga meele pärast oli.

„Siis langeks teie süü minu jutu vastu,“ wastas Piksis tõsiselt. „Ja mina ei julgeks teie eest mitte üht sõna kosta.“

„Siis peab teie arwamise järele selle koha peal tapmise kunst seisma?“ küsis Bandel.

„Nõnda'p see küll peab olema;“ wastas kohtunik.

„Aga mis asja pärast on siis tapmise kunst just kõrwa taha loodud?“ küsis wang jälle edasi.

„Kui kõik asjad nii ühesugused ümmargused

oleksiwad n'agu kitsemarjad," wastas Pikkis kauris uhkelt, kus juures ta ise üht lendawat silmapilku üle pealt kuuljate lastis käia, „siis wõiks ma teile ühe hulga asju jutustada, aga mina pean seda enam tähele panema, et ma teid aga selle pea asjaga tuttawaks teen. Olete muidugi wist ühe rööwliku linnu, ehk ühe muu isefeltsi elaja pead, kelle igapäawane ammet ja toidus rööwimine ja tapmine on, näinud? Mis moodi on nende isemoodi julgnikude pealuud? Ülepea kõigil kõrwa tagused laiad ja seega nõnda nende põnewile loodud ise märk selgeste nähtawal. Aga waatke laulu lindude päid, siis näete kohe ära, et nende pead jälle eest poolt kõrwasti palju laiemad ja tagant kitsad loodud on. Sellega on siis elajate riikis kaks wastastiku jagu tuntud. Needsamad jaud, mis ta tohter Galli pealae õpetuse kunstile tõsi põhja annawad ja ta ühtlasi mulle teadaannawad, et ma teie meelt ja tarkust wõin äraarwata. Ja nõnda olete teie siis wõerite arwanud, et teie pea kõrwade tagant paksem kui eestpoolt peaks olema."

„Soo, siis ei ole ma jo ka mitte üks mõrtsukas, teie jutu järele pean ma siis täieste ilma süüta olema!" hüüdis Bandel.

„Kulla noormees, see on jälle üks iseäranis wäga rutuline otsuse nõudmine," ütles Pikkis rahulise healega „Teie kohus on enne äraoodata, mis teie jooma sõbrad sest õnnetumast ööst teiest

saamad tunnistama. Teie kohus on jenni laua oodata, kunni kohtu õiguse nõudjad on enda kohut juba äratäitnud, siis alles saate teie kuulda, olete teie süüalune wõi ei, on see pealae katsumise kunst tõsidus wõi pettus, ehk mõni muu tühi paljas tuuseldamise töö."

"Ei, ei," vastas Bandel, "siis on see pealae katsumise kunst selge tõsidus, siis on ta tõsidus selgem kui kõige heledam päikese kiir, kui ta minu pealaeft räägib, et ma mitte üks mõrtsukas ei ole!"

"Kuulge noormees," ütles seaduse tundja jälle edasi, "ärge mõistke enesele mitte enne aegu õigust. Kohus tahab enne seda kogu juhtumist, mis teie poolt ja wastu räägib, ühetasa ärakaaluda; siis alles teen mina oma raamatu lahti ja räägin oma ammeti wendadega, siis alles annan mina neile oma tarkuse tööd järele proowida, mis siis muidugi, nõnda kuida ma seda teile juba olen ütelnud, mitte teie kahjuks ei pea süündima."

"Herra," ütles korraga üks alam ammetnik auupakklikult jutu wahele, "on aeg juba, et minetut peaksimet tegema. Kohtu kuulamine on juba muidugi üle tunni aja tuurunud ja ka protokol on juba kindlaks kinnitud."

Seal waatas auuwäärt Piksis mõni filmapiilk aega wihaselt filmawaatega jutu wahele tungia peale.

"Teie, sekretäri härra!" ütles ta wiimaks

paha meelega, „näitada üksi aega aga mitte tarkuse tundmist teenivad. Seda näitab ka selgeste teie näu joon välja. Seal fees ei ole mitte seda vähemat tarkuse õppimise himu leida. Üleüldse mis sealt leida oleks, on üksi raha himu.“

Sekretäri pea lõi noriku. Ta tundis tema sõnad õiged olevad ja ei julgenud sellepeale enam sõnakestki rääkida.

Piksis seda nähes aga aeas ennaft uhkeste sirgeks ja oma pead wangi poole pöörates, waatas ta tõsiselt tema otja, n'agu oleks ütelda tahtnud: Kas 'pole jälle üks tõsine tunnistus minu jala kunsti tarkusest, kas nüüd usute wõi ei?“

Sala rõõmu peale, mis mõni filmapilt aega tema filmist nähti välja loitwad, rääkis ta jälle edasi:

„Nüüd peame meie ka enda tööga lõpekorrale tõttama, siiski oleks mul nõuu olema teile ka weel neid teisi põnewil seiswaid omadusi teie pea küljest ära seletada.“

Kui Bandel sellepeale pisut peaga oli kummardanud, et ta sellega väga nõuus oleks, rääkis Piksis jälle edasi:

„Seäranis leidsin mina teie kett pealage teie head südant väljapaistwad, mis üks seesugune piire joon nähikse olevad, mis aga ühe teise üsna terawa tagumise jauga nõnda wõib äralahutada, et esimest eespoolseks ja wiimist

tagumiseks pooleks võib nimetada. Põigiti kulla taga, pisut peal pool mõrtsuka märki ja rõõwimise himu, seisab ettevaatamise meele Drgaan ja just seesama praegu nimetatud looduse märk on teil hoopis puudulik.“

„Soo, nüüd ma saan alles aru,“ hüüdis Bandel n'agu unest üles ärkates, „mis moodi ma ise nii mõtlemata kombel olen ennast mõrtsuka asemel näitusele annud.“

„Teie oleks pidand ennast näitusele andma!“ vastas Pikkis, ilma et oma kurwa meelt nooremehe pärast kellegistki oleks märkida lasknud. „Teie ei oleks ennast selle eest kuidagi wiisi teadnud ärapeasta!“

„Kes teab ka!“ vastas Bandel.

„On küll väga kahju, aga ma ei või seda teile mitte muu wiisil kui mõistmise kombel ära seletada,“ ütles Pikkis, „aga neist on teile, kui teie neist vähedagi aru saate, ka juba küllalste ettekuulutatud. — Kas ma ei ütelnud teile mitte, et teie hea südame Drgaan on ennast väga lahti löönud kelle nimi on „inimese armastus,“ ja seda Drgaani leidsin mina teie juurest väga täielikul mõedul.“

„Soo, nüüd on see asi mul alles selgeks saanud,“ ütles Bandel pisut naeratades, „miks pärast mind waeke õnnetuma Muraij proua appi hüüdmise kisa läbi afna sundis minema. Nüüd alles, herra Pikkis saan ma teie jutust aru! Minu suur õnnetus tuli üksnes seeläbi,

et ma oma südamel headuse Orgaani sõbrade seltsis trahteris väga kaua kinni pidasin ja ette-
waatmata kombel „inimese armastuse“ meelt
wallali peastsin, kui maja seestpoolt appi kutsu-
mise healele minu kõrwu tungiswad. Eks ma
oleks mõinud samuti majarahwast wõi ööwah-
tisi enesele abiks kutsuda?”

„Bisut ettewaatamist on iga inimesel elu
sees tarwis, muidu ei pease ta heaga kurjast
ilmast läbi,“ wastas Piksis tõeliskult.

„Jah, nüüd alles olen ma teie jutustami-
sest selged aru saanud!“ wastas Bandel sellepeale.

„Ja seega tulen ma nüüd oma wiimase kü-
simise peale,“ rääkis Piksis edasi. „Ma leidsin
ka teie kulla tagant tahtmise Orgaani ülesse,
mis aga ennast iseäranis kaunis liiaste oli lahti-
aeanud. Teie peate ise wiist üks kangekaelne
inimene olema!“

„Ka sellepoolest, arwan ma,“ ütles wang,
„olete teie tõtt rääkinud.“

„Soo, nõnda on siis seega meite kohtu käsu
järel käsitletamise ülekuulamine lõpetatud!“ ütles
kohtunik, mispeale ta siis ennast oma amet-
nikude poole pööras, kes kõik suure tähelepane-
misega tema, kui enda meistri, juttu oliwad
pealt kuulanud!“

„Teie, kirjutaja, lugege wangile tema pro-
tokoll ette!“ ütles Piksis, mis ka filmapill tema
käsu peale sündis.

Kui kõik juba minekul oliwad, jättis Piksis

wangiga lahkeste jumalaga ja astus siis ammetnikudega seltsis wangikojast välja.

Mitu päewa olivad juba sest ülemal nimetatud imeliku kohtu kuulamisest mööda läinud. Wahe ajal oli kohus Bandeli jooma sõbrade käest õnnetuma õo üle täieliku järel kuulamisest teinud ja süüaluse vastu tangeid nõuudmisi pruukinud, et kui kõik otsused kokku wõeti ja jooksitu were tilkasi afna laua pealt ammetnikude läbi tõeks tunnistadi, leiti wiimaks ometi, et Hindrek Bandel mitte ei wõinud see kurjategia olla, waid seefinane weel alles ülesse pidi jaama otsitud.

Seda suurt rõõmu ja auu wangi tema koidikudest lahti peasta, palus kohtu herra Pitšis enese hooleks jätta, kes omalt poolt suure wõidu lootuse rõõmuga oma tarkuse üle, lahke naeratamisega wangitorni astus.

„Teie pea ei ole tõeste mitte mind petnud!“ ütles kohtunik sisse astudes wangile kät andes.

Kes oli nüüd weel rõõmsam kui Bandel.

„Kas mo isa ei ole mitte fiin?“ küsis Bandel.

„Ja, ta ootab teid all hoowis,“ wastas Pitšis. „Mina ei luband teda wangitorni tulla, muidu oleks tema see olnud, kes teid teie koidikuteest oleks lahti peastnud. Tema ei ole teie priiks saamise üle sugugi wähe rõõmsam, kui t'e isegi. Ma nägin teda, kui ma t'ale seda rõõmu sõnumet wiisin. n'agu last nutwad. Seepärast

tulge siis nüüd siit hirmsast august wälja, see ei ole mitte enam üks koht teie suguse seisuse inimesele."

Wähe ajal oli wangihoidja juba ahelad Bandeli jalge ümbert ärawõtnud, mis eest teda noormees tugewa käe pigistamise läbi südamest tänas siis rõõmuga n'agu joonud kohtuniku käe alt kinni wõttis ja temaga seltsis oma puurist, kus sees ta peaaegu kahetja pääwa, n'agu mõni reisia, hirmu ja kartuse sees oli pidand elama, wälja astus.

Wangihoidja juhatusel all jõudsiwad ometi wiimaks mõlemad läbi pika pimedade kodade õnnelikult hoowi peale wälja.

Hoowi peal nähti üks tõlla moodi wanter olemad, kelle üks wähe aja pärast lahti läks ja teisel filmapilgul wangist peasenud noormees juba oma isa ees seisis.

"Poeg, poeg! mis pea walu sa mulle teed?" hüüdis isa ja laotas oma mõlemad käed tema wastu laiale.

"Jsa, ka sina tuled mulle kohe haugutamistega wastu!" ütles Hindrek ennast isast eemale hoides.

"Soo, wõi siis mitte!" wastas isa ja sellepeale langesiwad mõlemad teineteise rinna naale.

"Seda suurt õnne," ütles istanduse omanik poega käte wahelt lahti lastes "et seda enam sinu õnnis ema ei ole näha saanud. Aga ütle mulle, mis ta tahad sa seda suurt kurja-

tööd ja süüid rahwa filmas oma kaela pealt äraveeretada?"

"Jsa, ma ei taha otsimist enne järele jätta, kunni ma selle kurjategia olen ülesse leidnud!" vastas Hindrek kindla mehise healega.

"Ja mina tahan teile oma tarkuse ja wägewa käega alati kõrwas abiks olla!" ütles kohtu herra Pitsis. Alitas siis sellepeale isat ja poega wantrisse ja istus ise nende kõrwa.

Kõõmsa kutsari walju piitsa plaksutamise all sõitis wanter pimedas, lükkudest lahti tehtud, hoowist wälja, suure pealinna, rahwaga täidetud, uulitsaid mööda edasi.

Kolmas peatük.

Istanduse peal.

Wäga suurt ja ütle mata kaunist filma= waadet saab reisia näha, kui ta New=Orleanist mööda Mississippi jõge põhja poole sõidab. Woolawa jõe laius on ütle mata suur, kus mitmesugused kasvud tema madalaid kaldaid katavad, mis pea laialise wilja põldudega pea roheline rohu maa wõi metsaga sisse piiratud on. Ka on seesuguseid kohte leida, mis west aju puudega katetud seisawad, mis mitme suguse puude kasvudest jüa kofku on aetud ja selle okste peal tuhandid seltsi lindusi oma lau=

lusi laulavad. Siin nähakse kalasi ja kaima-
nisi mängivad, seal jälle tropi kaup wesi- ja
raba lindusi ülesse lendavad. — See kõik au-
nab „jõgede isale“ kuida punased wase karwa
inimesed jõe jooma nimetawad, ehk t'al kül
mägestikufi ligilähidal nähtawal 'pole, üht
iaal unustamata filmawaadet.

Sel ajal kui aurulaewad palju vähemalt
kui täna pääw seda suurt wee wälja elustasi-
wad, lõhkendasid jälle pikad aern paadid, tu-
gewa Neegrite kätest sunnitud, tema wee pinda
wastu nii kui alla wet, wõi nähti ka koguni
pikufesi kergeste ehitatud laewakesi, kelle sees
riffad istanduse peremehed New-Orleanist enda
istanduste peale läksid, edasi purjetawad, et
ise sukru pilliroo lõikust wõisidwad ligemalt jä-
rele waadata.

Kaunis walida lõuna tuulest sunnitud sõitis
üks neist wiimaks nimetatud laewadest suil
aastal 1840 mööda Mississippi jõe põhja poole.
Plusad walged purjud paisutasidwad endid tuule
kää ja laewa nina lõikas terawaste peale tun-
gimast weest läbi. Kes laewa ninas aga seisis
üks noormees sügawas mõttes. Ta waatas alla
wee kogu peale ja nägi n'agu kohawast jõe weest
üht wastust oma tõsidusele leidwad. See
noormees oli Hindrek Bandel.

Mitu kuud järjestiku oli ta, ilma et sugugi
kulu ehk waewa peale oleks waatnud, seda kur-
jategiat püüdnud ülesse otsida. Pikkis'je seltsis

oli ta mitu korda kõik kõrtsid ja jooma majad juure linna sees läbi hulkunud, et üht seesugust inimest leida, kelle keha ja näu jume temale mõrtsuka nägu oleks võinud ilmutada, aga iga kord, kui mõni teda n'agu mõttes oma poole oli tõmbanud, jättis Pitsis teda tema mõtetesse kahewahеле.

„Ei, see ei või mitte üks mõrtsukas olla,“ ütles ta iga kord, „sest ta silmad, ehk n'ad küll sügawas aukus on, waatawad ometi rahuliku liikumisega ümber, kui mitte n'agu ühe seesugusel, kelle südame rahu rifutud on.“

Viimaks aga oli Hindreku kannatus otsa lõppend, et otsimise järele jättis, ja täna oma isaga tema istanduse peale sõitis, mis punase jõe suus seisib ja kus kahel'sma pääwa aja sees sukru pilliroo lõikus pidi peale hakkama.

Et lugeja sukru pilliroost selgemat teadust saaks kuida tema kasvab ja kuida tema kallal tööd tehakse, tahan ma selle üle enne ühe lühikese seletuse pidada.

Sukru pilliroog on kaswu poolest kõrkja sarnane ja kasvab kõige armsamine jõe madalikute, mäda paikade ja raba-maade peal. Ta on peaaegu meite jõe kõrkjaga ühe sarnane. Kõrre ja ladwa pikkust ja selle tugewust ei ole tõeks tunnistada, sest et ta oma rammu üksi sest maa kohast saab, kus ta kõige paremine figineb; harilikul kombel kasvab ta aga 6 kuni 8 jalga kõrgeks ja poole tolli jämeduseks.

Moorte kõrte sõlmede kohta kaswawad terawad kõrja sarnatsed, õhukesed lehesed, kes pitkameši maha kukuwad, jenni kunni kaswu wane maks jäeb. Radwa peast aga tulewad mitmed lehed wälja ja nende seest sigineb üks walljas õie wars nähtawale, kellel kõrbe karwa hiilgus on. On õitsenise aeg möödud, lööb kõr kol-lakaks ja hakkab wähe aawal kuiwama. Suured aga jäewad sellegipärast ikka tooreks ja kaswurikkaks ja aeawad, kui neid maa sisse jäetakse, teisel aastal jälle uusi wõsust. Aratuiwanud kõrte wartest aga otsitakse sagedaste ilusamad ja sirgemad wälja ja walmistakse nendest meile patseerimise keppisi.

Toorest kõrtest aga saab selle asemel jälle magust sahwiti wõi mahla, kellest sukkurt saab walmistatud. Magus mahl on roo peenikese, walljas karwa wammi sarnatse pehmuse sees ülewel hoitud, ja on selle kaswu sees, mis rammusa maa koha peal on kaswanud, palju rohkemalt saadaw, kui seesuguse juurest, mis rammuta kerge maa sees kaswab; siiski on kõrre mahl wiimaks nimetatud maa kohast suuru jagude poolest palju kasurikkam, kui see mis wammi wõi käsna sarnatse pehme südame sees lopfaka kõrre wartes hoitud seisab, ja sellepärast saab siis wiimane, et temast sagedaste suuremat kasu ei saada, see on, mahla kõrtest wälja pigistada, ükski inimeste ja elajate toiduseks pruugitud.

Sukru pilliroog saab lõigatud juurdest laiemale sigitatud. Raheteistkümnne kuu aja pärast hakkavad ladwad küpsaks lööma ja saavad kofku kogumise juures mõni tol maast kõrgemalt äralõigatud ja latwade naeale seisma seatud. Sellepeale saavad n'ad siis kimpu sentud ja wankride peale wiidud kus neid hārgadega sukru weskisse meetakse ja seal siis wälja pigistakse. Wälja pigistamine ehk pressimine sünnib puu, raud plekiga ülelöödud, waltside sunnil, nende all aga seisawad nõuud, kus sisse mahl, keda „roomiin“ kutsutakse ja kessel iseäranis wāga armas ja hea magu on, jookseb. Kogumise astjadest saab mahl rööride läbi katastesje aetud ja nii kawa keedetud, kummi see wedelik pruuni rābeda pudru sarnatseks on jāenu, mis siis just see päris sukkur on.

Lõikuse ajal on waeste orjadel raske aeg. Siis peawad n'ad ööd kui pāawad tööd tegema, et tarwiline aeg, kui mahl küpse on, ei saaks ärawiidetud. Siis teewad istanduse omanikud kõik mis neil aga iiales wõimalik on, et oma, sagedaste surmani, tüdind, töötegijaid wirgud pidada. Siis kõlawad igal pool istanduste peal Neegrite laulu healed, ja igal pool saab rohkeste waimustawad jooma aega wälja jagatud ja ükski ei ole sellega kitse ehk ihnus. Aga hādaste lähewad mõned pāawad mööda, seal wāikiwad nende rōõmu laulud, ja ülewaatjatest taga sunnitud inimesed kõnniwad n'agu nõdra

meelelised sukru pilliroo väljal ümber ja juba õhtu nähitse rohkeid surnu moorisi Neeprite matmise paiga poole weerewad. Silmanähtawalt figinewad ikka enam haudasi ridasse ja wahe ajal kui istandnikud orjade were wae- waga korjatud kasu enda uhkeis elumajades jä- rele armawad, käib surma ingel mööda waeste Neeprite urtsikuid ja wautab mitmel nende seast filmad igaweste kinni.

Aga ka sukru weskis nõuab raske töö omale rohkeid ohwrid. Enamiste on juba Neegrid lõ- kendawa palawusest, mis väljal pidiwad kan- natama, nõnda ärawaewatud ja wäsiind, et en- nast peagi raskest uneist lasewad ärawõita. Nõnda on siis wana sõna tõsi mis ta waeste orjade kohta ütleb: Ta on unine, n'agu Neeger sukru weskis. Seesuguse wäsimuse läbi sünnib aga ka sagedaste mõnda õnnetust. Pea- aegu tuleb enamiste iga pääw ette, et mõni Neepritest, kes sukru roogu waltside wahel liikawad, saab ligi kistud, mis läbi sagedaste käsi, käewars ja mõni kord see kogu, orja kaup- lejatele nii kalliste nimetatud kaup „inimene“ kaduma läheb. Et seesuguse kahju eest endid hoida, seisab mõne istanduse peal weskis mashi- na kõrwas üks tugew raua lat kae pärast wal- mis, keda seesuguse juhtumise ajal filmapill waltside ja rataste wahel liikatakse, et mashina waltsi kinni pidada wõi üheteisest eemale kan- gutada; muidu aga on ikka üks ülewaatja te-

rawa kermega roogu waltside wahese pistja musta mehe kormas, et filmapill, kus juba kogu inimene surma suus näitab olewad, mashinast ligi tõmmatud kät wõi käewart, olast maha raiub ja nõnda sellewiisiga siis omamisi ometi weel üht waest wigast santigi järele peab.

On arwatud, et õnnetus waeste töö tegia-tele palju kergem tuleks arwata, kui mashin hargadest aga mitte hobustest ei saaks ümber aetud, sest et hobused häda kisa läbi ära kohutakse ja seeläbi waltsiisi weel kiirema jooksiule sunniwad, kus tarwis oleks kohe seisma jäeda. Uuemal ajal on ka juba sukru westkidesse nii hästi wee kui auru rammu pruugitawaks tehtud ja üks inimene wõib ühe üsna liht korralise tuule passi järele mashina jooksiu filmapill kinni pidada, kui Neeger ehk mõni muu töö tegia waltside wahese on juhtunud.

Islanduse peal mis Bandeli päris omadus oli ja punase jõe all pool kaldal seisis, walit- ses hilja poole suid seltsamal aastal käre elu ja tallitus. Peale kolm sada Neegri orja lii- kusiwad laia sukru pilliroo wälja peal siia ja senna. Siin ja seal oli üksikuid laulu healesti kuulda, kelle waim ja sisseemus enamiste kauge kodumaa Afriika poole kuuldi pöörawad kus n'ad kui prii rahwas peekri täie roowiina juu- res istudes endid wõisiwad rõõmustada.

Korraga astus üks punase juustega pisike, paks mehike ühe salga töö tegia orjade juure,

kenne ülewaatja sõna ja piitsa plaksutamise läbi orje kiirema töö tegemisele sundis ja nõnda siis ühest otsast teise edasi tagasi käis.

„Herra, Peeters, laske rahvas usinaste laulma hakata!“ ütles pisike mehike ülewaatja wastu, „sest istanduse omanik on praegu siia jõudnud ja saab filmapilt meite tööd järele vaatama.“

„Teie käsu peale, walitseja herra!“ wastas teine ja mehkles seal juures piitsaga. „Krokodilli laulu, laulge krokodilli laulu!“ hüüdis ta ennast Neegrite poole pöördes.

„Jah, väga hea meelega, massa, väga hea meelega!“ wastasiwad mõned laulu tundjad seltsi seast, ja pea pärast seda kõlas takti wiisi roogu lõikajate Neegrite laul:

Mississippi kaldal pestis Tsaari,
Kõige kenam Neegri naene end.

Tema selja taga rohus pöörles
Pojuke t'al, lilled mängiks käes.

Ja kui Tsaari nüüd seal wee sees suples,
Djus ligemal' suur krokodil;

Puges tafa paksuist kõrkjaisi läbi
Kohale, kus weike loodus maas.

Kiirgwail rohelistil filmil wahtis
Kõõweleluf' kauni jaagi peal.

Ja siis ammulite ajas lõuad,
Sajis kinni lapse kamsolist.

Tahtis teda alla wette kanda.

Siiski — mäng ei olnud lõppend weel.

Poisike, ta sellega ei lepi,
Karjub: „Ema, näe mis able loom!“

Waeuvalt nägi Tsaari, mis seal sündis,
Kui ta abiks kargas kiireste.

Mässis märja riietesse kinni
Looma filmad — peastis lapsjegi.

„Häbene, end, murdja!“ ütles Tsaari
West elukale pahaselt.

Ja, oh imet, see seal algas tantsu,
Sõgefilmil ringi keerutas.

Ja, kuis ööldaks' Mississippil kaldal
Tantsida weel nüüd see krokodil.

Hädaste aga oliwad imeliku laulu wiimased
sõnad lõppenud ja laul ärawaifind, kui forraga
eemalt üks wali heal hiiüdis: „Tõeste, see on
wäga mo meelepärast, kui mo rahwas ifka te-
rased ja lustilised on!“

Oli istanduse omanik ise kes nõnda rääkis.

Herra Bandel ja tema poeg Hindrek oli-
wad laulu wiimase salmi ajal jenna jõudnud
ja seisiwad nüüd walitseja kõrwas, tööd tun-
nistades.

„Aga tõeste, herra Rump, see oli üks kena
laul!“ ütles herra Bandel ennaft oma walit-
seja poole pöördes, „mina ei ole seesugust laulu
weel enne mitte kuulnud, kust see ometi peaks
päritud olema?“

„Käagitaſe,“ wastas Rump, „et teie, armu-
lise herra ori Mulatlane Gild peab seesuguseid
asju meisterdama.“

„Andke t'ale siis minu poolt selle ette üks ämbri täis rooviina!“ ütles istanduse omanik.

„Mina aga ei arwa seda mitte sündfaks, et teie seda töö orja tasumistega liigutate,“ arwas walitseja, „tema luuletab ka priiuse laulsi, ja kihutab nende läbi armulise herra rahwast käsu wastu töö ja mõllamisele.“

„Soo! Aga teate mis? Saatke teda siis homme hommiku sukru westkisse, et seega tema himu seesuguste asjade peale ärafauks!“ ütles omanik.

„Aga miks pärast ei tohi siis see Mulatlane teisi ja ka paremaid laulsi luuletada?“ küsis Hindrek.

„Ja see puudub weel,“ wastas isa, „et selle laisa ja trotsliku Nigeri suguseltsist mõni priiuse laulsi peaks wäljaastuma! Ei, ei Hindrek, sina ei mõista orjadega weel mitte ümber käia. Aga oota! N'agu arwata, alles mõne aasta pärast saad sa n'agu mina sinu isa seda samuti mõtlema.“

„Vootuse järele küll wist mitte iialeski!“ ütles Hindrek paha meelega ja jäi wait.

Isa aga pööras ennast sellepeale jälle walitseja poole ja küsis tema käest: „Aga ütlege mulle ometi, herra Rump, kust kohast see Tiid päritud on ja kuida on tema enesele ühe seesuguse toreda nime saanud?“

„Tema peab sellesama istanduse endise omaniku poeg olema,“ wastas Rump, „kes oma

pea väga püsti kannab, raamatuid loeb ja teiste Neegrite seas väga ülesse võetud mees on."

"Soo, nõnda see siis jääb!" rääkis wana Bandel jälle edasi, "saatke aga teda siis mõneks pääwaks sukru westkisse, et seega tema kõrge meel saaks pisut äralahutud. Meie istandni-
fud, oleme enda kesis kõwaste kinnitanud, mustade wastu alati waljud olla, sest nende laiskus ja pöörane priiuse wain kasmab ikka aast aastalt suuremaks."

"Balun seda armuline herra minu hooleks jätta," wastas walitseja pilkamise sarnatse naeruga. "Kül mina t'ale üht mälestuse märki annan, et ta oma laulude kirjutanist peab igaweste äraunustama."

Wähe ajal oliwad Neegrid waid olles oma tööd edasi teinud, sest herra enese ligi olles sundis neid wäseid inimesi kange töttamisele ja ükski ei mõistnud ega wõinud aru saada, mis ta ometi oma auuwäärt walitseja, kõlwatuma Rump'iga nii kaua kõneles, isegi Hindrekul oliwad wiimased sõnad teadmataks jäenud, sest ta sammus juba üksi jälle mõisa poole tagasi, mis ülemal räägitud töö paigast mitte väga kaugel ei olnud.

Sest wiimastest õnnetuse õöst saadik oli Hindreku noorse lahke tujuiline meel temast äralahkud. Död kui pääwad oli ta waimul mõrtsuka üles otsimisega tegemist. Ja, pealegi tuli see t'ale nii wiisi ette, et jenni kaua kunni

mõrtsufas üles ei olnud leitud, pool jagu süüid tema peale langes, ja sellest tahtis ta nüüd, maksu mis maksab, lahti saada.

Ta oli mõtelnud, et elu istanduse peal enam tema meelt saaks jahutama, aga praegu fenna jõudes pani ta juba koha tähele, et t'al auuwäärt tallitusel olevaid asju sugugi lootust 'polnud näha saada. Tema oma isagi oli hoo- pis teist moodi mõttega mees. Ta oli kül omast kohast üks auuwäärt mees, aga samuti kui teisedki suured istanduse omanikud mõtlema harjunud, et Neegrid kapp olla, kellega istand- nikud Sumala armuga võida teha, mis aga ise armawad. Samuti walitseja Rump, kellest isa nii väga palju head oli kõneleminud, ja teda asja tallituste poolest Hindrekule kui üht eespilti ette seadnud — ei võind ta mitte salata, et Rump seestpidise jäledusest waeste orjade vastu wihale ärritud oli. Tema maas hoietaw kawal nägu, kiristawad hambad, kui ta naeris, wõi parem ütelda hirwitas, mis pingul olewa kitsa mokaade alt nähtawale tuliwad, täitis Hindre- kut iga kord krambi farnatse wihaga, mis kuul- dawalt tema südant rindus tufsuma pani. Ja! Oli ka ta meelest, n'agu oleks walitseja tema isa kortsus kulmu eest püüdnud eemale põge- neda, n'agu oleks ta teda salaja järele uurides püüdnud enam tundma saada ja teda — lüh- delt ütelda — kus see ja teine oleks soowinud.

Mõisa poole minnes tuliwad Hindrekule

ligi tosin orjasi tühja härjawantritega vastu, kes põllule läksiwad, futru pilliroo puntraid wesse juure tooma. Neegred ja Mulatlasjed teretasiwad teda wäga lahkest, kus juures n'ad enda laia äärtega õlest kübaraid kergitasiwad.

„Tere lõunat, massa!“ kõlas sellepeale igast küljest.

Seesugune lahke vastu wõtmine lahutas pisut Hindrefu kurbastud südant. Tema kergitas oma peawarju samuti ja tänas siis lahkest. See nähti orjasi ülewäga rõõmustawad.

„Tahawad hea massa ka kauaks meite juure jäeda!“ küsis üks pikk kessigadlane Mulatlane, kes piitsa käes hoides oma wantri kõrwa oli seisma jäenud.

„Ma arwan ja muidugi,“ wastas Hindref, „kui see teile rõõmu peaks tegema.“

„Meie wärwiliised oleme wäga rõõmsad, üht head massat nähes!“ hüüti jälle igast küljest, mispeale siis wali rõõmu õiskamine musta meeste suust kuuldawale tõusis.

Äkiste aga jäiwad kõik wakka. Kõikide näud nähti ehmatand ja filmad teise külge pöördud olewad. Hindref kes seda wäga imeks pani pööras sellepeale ennaft ka ümber ja nägi eemalt isa't walitsejaga ligemale tulewad.

„Noh, seda ma arwasin kohe,“ ümises ta kibedaste pool laudu iseeneses, „et see inimene nende waeste sapipõis on.“ Nende sõnadega aga oli Hindrefu sees ruttu üks muutmine

siündind. Ta filmad hiilgasivad, käed tõmbasivad endid rusikaske ja tema juust kõlasivad terawaste need sõnad: „Siin peab asi, nii tõeste kui üks Jumal taewas on, peagi teise korra peale minema! Häda t'ale, kui ta aga peaks julgema nende waestel üht juukse karwa puutuda! Sa seega peab ta filmapill minu mõtteid teada saama!”

Hindrek oli sellepeale seisma jäenud ja ootas mehi ligemale tulewad, kelle ligidalt Neegred tõsiselt ja maani kummardamisega ruttu mööda tõttasivad.

„Kuulge walitseja herra!” pööras Hindrek ennast küsides tuliate poole, „kuda see tuleb ometi et need muustad näud, kes praegu minuga lahkestest juttu aeasivad, nii äkiste, teid nähes äraehmataasivad, ja n'agu tummad korraga wait jäiwad?”

Walitseja tõmbas seesuguse terawa küsimise peale suu naerule, ilma et sõnakestki oleks wastanud.

Noormees küsis weel uueste ja tema hea kuuldi waljumini kõlawad.

„Hindrek!” wastas istandnik ise sellepeale, „sina ei mõista jo seda. Seda aru on aga üksi herra Rump oma nii mitme aastase teaduse peale kätte saanud, kuda nende wastupanid Neegretega peab ümber käidama. Seda õpi temast!”

Walitseja seda kuulsdes kummardas ennast tänulikult oma peremehe poole ja tõmbas sellepeale oma suu weel enam naerule.

Hindrek aga pööras wihaga täidetud jala pealt ümber ja sammus mõisa poole; ta oli enesele üht iseäranist tallitust leidnud.

Neljäs peatük.

Ara.

Tööd sukru westis oliwad peale hakkanud. Waltside mürin, mis pilliroogu wälja pigistas, ei lõppend ööl ega päawal ja waesed orjad nähti surmani wäsiind olewad. Zuba kohe esimesel hommikul oliwad kaks Neegert purustatud käewartega pool surnult westist jaanud wälja kantud ja kuri Rump seisib ise täis wiha halja kermega mürisewa mashina kõrwas, sest seesugune asi oli ometi üks suur kahju mis ka tema kasuse puutus, sest et ta peale aastase palga weel iseäranis kasu protsenti rohke sisse tuleku eest sai.

Braegu oli üks suur, sirge kaswuga Mulatlane üht Kongo Neegert, kellel higi otša eest maha ladus, pisut hingustama lastes, töös, roo wihkusi waltside wahale toimetamas.

„Giild,“ ütles walitseja pilgates, „hoia oma näppusi, sa tead mo kermes on teraw.“

Töötægia ei wastand seesuguse jutustamise peale sõnakestki, waid püüdis aga üht kiiret filmawaadet, rääkia otša wiskada mis täis kurjust ja wiha nähti olemad ja lükkas siis jälle wana wiisi juure osawusega üht wiisku teise järele rullide wahele, nõnda et roo mahl nüüd palju kasurikkamalt kui see siamaani oli sündinud rööridest astjastesse woolas.

„Koh, kuda siis nüüd lugu sinu ilusa tütre Araga läheb?“ küsis Rump jälle wahel aja pärast kes ikka wana wiisi töötægia Mulatlane kormas seisis. „Ei tea kas peaks luba olema t'ale täna õhtu üks ämbri täis roowiina ligi tuua?“

Seda kuuldes jäi Siild esimest korda oma töö juures seisatama.

„Mo herra!“ ütles ta, „jätke ometi see waene tütarlaps rahule. Ta on jo mo ainumas tütar minu õnetuma naesest, kes selle kurja istandniku Saksoni ohwriks langes. Tahate teie siis mulle ka seda ainumat troosti, seda ainumat rõõmu ärarikkuda, tahate teie mind siis üsna hoopis arahukutada?“

„Ha, haa!“ naeris Rump oma suud pörguliku hirwitamisele kiskudes. „Wõi ikka weel see wanna endine wooruse meel?“

Pärast ülemal kuulnud lühikest jutustamist hakkas Mulatlane jälle tööle ja lükkas n'agu ennegi ütlemata kärmusega roogu waltfige wahele. Walitseja sõnad oliwad teda nähtawalt kormas-

tanud. Ta mõttet ei wiinud praegu töö juure, maid olivad ühe pisukese roost majakeses, tema tütre Ara juures. Nõnda olivad tema näpud juba mitu korda hirmsa ratastele saagiks langenud ja nii mitu korda nendest kui ühe ime teu läbi eemal saanud hoitud, äkiste aga kiskus hufatav raud tema parema käe sõrme enese külge ja lühifene ehmatuse kisa kuulutas Siildi walu. Seltsamal filmapilgul tõstis Rump oma hiilgawa kerme ülesse, et weel parajal ajal tema kät õlast äraraiuda, enne kui kogu inimene kaduma läheb, aga hädaste oli kermes poole tee peale jõudnud, kui korraga üks tugew hoop tema kandjad kõrwale lükkas ja tööriist tema käest kolinaga nurka kukkus. Ühtlasi sai seltsamal ajal üks suur raud kang waltside wahel lükkatud, n'ad jäiwad filmapill seisma ja libisesiwad mõni tol maad tagasi, kelle liikumise läbi Siild ennast peastetud nägi olewad ja siis oma pool pigistud sõrme ülemel hoidis.

„Näitage mulle, sõber, oma kät!“ ütles noore Bandle heal tema selja taga.

Mulatlane sirutas oma käe t'ale wälja.

„Jah juhtusin weel õigel ajal siia!“ rääkis Bandel edasi; „üks sekund hiljem, ja teie käsi oleks kadund olnud. Nüüd aga minge koju ja pange haige sõrmele külma wee lap ümber. Ma tulen wahel aja pärast ise teie juure ja tahan teie haawa kinni siduda.“

Ennetu mees kannatas oma walu waguvalt,

ja ruttas siis pärast seda kui ta veel enne korra üht tänuliku silmapilku oma peastja peale oli wiskanud oma onnikese poole.

Sellepeale lastis Bandel ühe teise Neegri haawatud Mulatlase asemele astuda ja läks siis, ilma et kordagi wihase Rump'i peale, kes wahel ajal kerwe nurgast oli ülesse wõtnud; oleks waatanud, ise sukru westist wälja.

„Kül meie üheteisega veel üks teine kord kofu juhtume!“ ümises walitseja iseeneses, kui noormees juba õue oli astunud. „Ja siis hoia ennaft! Mina ei ole seda mitte õppind, et mõni ninakas tühipaljas julgeb minu toimetuste wahel astuda ja mind õpetama tulla.“

Pärast ülemal räägitud juhtumist aga läks Hindrek otse mõisa poole, wõttis sealt oma tuast enesele mitmesugused tarwilised trumendid ligi ja pööras siis sammud otse orjade urtsikuteste poole, kust haawatud Mulatlast tahtis ülesse otsida. Hindrek oli suure kooli peal olles hoolfaste kõiksugu arstimise ammetit nii kaugele selgeks õppinud, et lihtkorrallised haigused ja haawad ise oma tarkuse abil wõis äraparandada. Temal oli alati kõiksugu rohud ja salwid kae pärast saadawal, ning oli mitugi korda oma tarkust juba oma sõbradele awaldanud. Niisamuti tahtis ta ka täna jälle oma tarkust näidata ja ruttas seepärast siis kiire sammudega Neegrite urtsikuteste poole.

Orjade elu paif mis Bandeli isa istanduse

päris omadus oli, seisis ühe tiheda metsa ääres ja nähti kogu üleüldse peale 100 väikest onnikest olevad, mis kõik ilma mingisuguse ilu ehitujeta üheteisega, ilma teede või muu laia sissekäimise kohata, läbisegamine seisiwad. Wahe ajal, kui Bandel jenna jõudis, oli widewik kätte jõudnud, kus aga siiski weel töö wanu inimesi wekis ja wäljal finni pidas. Urtsikute wähele nägi film wiksaid poisikesti ja tütarlapsi üheteisega mängiwad, ja wäga suure imekspanemisega wõerast herrat, keda n'ad weel mitte ei tunnud, eemalt tunnistawad.

„Kas sa tead ütelda mulle, kus elab Giild?“ küsis Bandel ühe nende pisukeste meeste käest.

„Seal, massa!“ andis poisike ruttu wastuseks, mispeale ta ise käega ühe onnikese poole näitas, mis üsna metsa ääres nähti seiswad.

Bandel hakkas ruttu nimetatud majakeste poole sammuma.

Majake kus Mulatlane elas nähti üks wäga kena urtsikute olevad, igalt poolt ümberringi n'agu rohuaea sisse ehitatud. Maja seinad olid wad walgets wärwitud ja ukse ette üks istumise pind seatud, kelle ümberringi finised mets wiinapuu oksad endid laiali laotasiwad.

Bandel astus ukse juure ja koputas peale. Tuast kõlas heal: „Sisse!“ ja Bandel nägi tuppa astudes haawatud Mulatlast teine pool jenna ääres tooli peal istumad.

„Mõh, kuda läheb?“ küsis Bandel.

„Täna küsimast, kallis herra!“ vastas Jiild ja nihutas t'ale terve käega üht tooli ligemale.

Sellepeale võttis ta märjad lapid käe ümber ära ja näitas nooremehale oma laiaks pigistatud sõrme.

Nüüd tunnistas Bandel hoolega haawatud sõrme ja arvas, et tema ennaft rõõmustada võida, sest käsi saada t'ale jäetama. Sellepeale võttis ta taskust mitmed peenikesed tangid nähtavale ja kiskus nendega mõned purustatud küüne tükid haawa seest välja, kallast siis paistetand loha peale rohtu ja sidus näpu jälle uueste kinni.

„Mo tütar saab filmapilt tagasi tulema!“ ütles Jiild, kui noor haawa arst oma tööd oli lõpetanud; „ja herrale üks klaas roowiina tooma; — kui ma ei effi, sealt ta tuleb juba wist.“

„Selfilmapilgul oli kerge sammude kahinad kuulda mis urtsikutese ligi endid ligistusiwad; tua üks läks lahti ja üks piti tütarlapse kogu oli ukse peal nähtawal.“

„Noh, kuida siis nüüd läheb?“ küsis tütarlaps kaunis ruttu ja osawõtlikult, ilma et wõerast meest sugugi tähele oleks pannud.

„Herra Bandel on siia tulnud, minu haawa siduma!“ vastas Mulatlane.

Nüüd alles filmas tütarlaps noormees. Zulgeste ja ilma mingisuguse kartuseta astus ta ruttu Bandeli ette ja tegi t'ale ühe ilusa kniksu.

Hindrek oli seesugust imet nähes vaatama jäenud. Üht seesugust kaju ei arwand ta enne veel iialeski näinud olemad. Paksud, ilusaste finni palmitsetud mustad juuksed rippusiwad üle tütarlapse õlade maha. Peale seda waatasiwad rohke osawõtmisega üks paar muste, ime ilusaste hiilgawaid filmi haige isa peale ja nii wälja paistwa murega, et ta arwas, weel enne kufagilt poolelt üht seesugust selget, arusaadamat keelemurded tundma olemad õppinud.

„Ara, süüta diete lamp põlema!“ ütles Tiild.

Sõna kuulelik tütarlaps täitis filmapilk isa käsku ja peagi walgustas lae all rippuw õli lamp oma heleda walgusega pisukest tuba.

„Paku ometi herrale üks klaas roowiina!“ ütles isa ja selle wahel ajal kui Ara tuast wälja ruttas haige palumist tallitama, oli Bandlel aega pisukest tuba ligemalt tähele panna. Pisukesed pühad pildikesed ilustasiwad tua seinu. Teine pool seina seisiwad ühe kitsa riuli peal üks hulk raamatuid ridasse seatud ja akna peal ilusad Juksid, Dranied ja Ringaroosid õitsemas. Ülepea kõik asjad waele urtsikuteses nähti korra järele seatud ja puhtad olemad.

„Kui armas ei wõi mitte selle waele mehe elu olla!“ mõtles noormees iseeneses, „ühe seesuguse armsa tütreaga seesuguse pisukese majakeses üksikult elada. — Wõib üks inimene weel midagi paremat enesele soowida?“

Teisel filmapilgul aga tuli t'ale kohe wali

orja elu meele. Ta nägi waimus halastamata ülewaatjat oma filma ees seiswad ja ta käed tõmbasiwad endid rusikassee. Pidi ka see kuri mees teadma, et tema orjade seas, kelle elu ja waim temast eeskuju leidsid, üks seefugune kallis pärli n'agu Ara Siild oli, pidi leida olema? Ka tuli t'ale täna hommikune ülekohtu töö walitsejast ja töötegia Mulatlasest sukru westis meele. Kas ei wõinud aga walitseja selle ilusa tiitarlapsjega waeses orja urtsikus juba ammugi tuttav olla? Seefugused ja weel mitmed muud teised mõtted segasiwad alles Bandel'i meelt ja waimu, kui juba Ara kahe klaasiga, mis wiinaga täis oliwad täidetud, tuppä tagasi tuli ja ühe neist isa ja teise wõera ette laua peale seadis.

„Armuline herra,“ ütles Mulatlane, „ärge põlgage mitte ühe waeše, aga tännliku mehe annet. Ta on jo teie enda istanduse peal kaswatud; seist lõikuse ajal saab teda jo iga mees meite seast, niipalju kui ta aga pruufida jõuab.“

Seefugune harilik elu wiis, tema selge ja kena keelemurre, kuida töö ori temaga kõneles, pani noortmeest ikka enam mõtlema. Müüd tuliwad t'ale walitseja sõnad meele, kes oli ütelnud, et tema üks suur loomuse luuletaja olla, kes wiletsa, maharõhutud rahwa seltsist oli ülestõusnud ja kelle laulu kõlksud nii loomulikult ja fiiski nii soojaste iga ühe südamesse tungiwad.

„Mis raamatud need teil seal on?“ küsis ta Mulatlase käest, kui ta juba klaasist ühe hea longsu oli rüüpanud ja ka üht lendwat filmapilku lena tütarlapse peale miskanud, kes lanast wähe maad eemal istus ja ühe Moskito püüdmise wõrgu kallal ammetis oli.

„Need on minu kõige kallimad!“ ütles Fiild naeratades.

„Ja kuda neid hiiutakse?“ küsis Bandel edasi.

„Üks nende seast on Robert Burns, Shottirahwa laulik!“ wastas Mulatlane ja läks siis oma kiitusega nimetatud mehe waimu selletustest tema luuletustes edasi. nõnda et see kõik meite noort Bandel't suure imestusega täitis.

„Ma olen kuulnud,“ ütles ta, kui ori justustamisega lõpetust tegi, „et ka teie ise peate kaunis kenaste luuletada mõistma. Tulewa lord, kui mul enam aega on, peate mulle mõnda enese töödest ettelugema.“ Nende sõnadega waatas ta weel korra haiget kät, waldas weel lord rohtu paistetand koha peale ja hakkas siis minekut tegema.

„Tänan teid siidamest armuline herra, teie waewa ja lahke osawõtmise eest minu suguse waele orja pärast!“ ütles Mulatlane oma tooli pealt ülesse tõustes.

„Ärge rääkige mitte nõnda, armas Fiild!“ wastas Hindrek. „Teie olete jo samuti inimene

n'agu minagi, ja Sumala ees oleme kõik ühesugused ja käsu alused, et üheteisele peame abiks olema."

Mulatlane waatas suurte filmadega tõsiselt ja imeks pannes n'agu küsides nooremehe otsa.

"Mo sõber, teie olete korraga väga mo meelet armisaks jäänud!" jutustas noormees edasi. Ja kui teie seda mulle mitte ei keela, tahan ma teid õige sagedaste waatama tulla ja teiega teie armisaiist luuletustest juttu ajada."

"Siild waatas kõige suurema imekspanemisega nooremehe peale ja tahtis midagi ütelda, aga Bandel wõttis t'al enne sõna suust ära.

"Ärge unustage," ütles ta, "et ma teiega mitte kui peremees oma orjaga, waid kui ühe sõbraga tahan tutwustada! Homme tulen ma jälle teie haiget kät waatama. Lootuse järele ei saa küll wiist walu ööse suuremat teie rahulist und rikkuma."

Nende sõnadega oli noor arst juba ufsse juure jõudnud, mispeale aga Siild suuremat ei mõistnud ütelda, kui: "Ära, mine saada ometi meite armas herra urtsikute wahelt suure tee peale wälja!"

Tütarlaps seda kuuldes kargas istme pealt ülesse ja oliwad juba wahel aja pärast mõlemad wahel ajal kätte jõudnud öö pimedusesse ärakadunud. Sulgeste ja kerge sammuga astus pikk sirge tütarlapse kuju Bandeli ees pimedas urtsikute wahelt edasi. Nõnda edasi minnes oliwad n'ad peagi

Neegrite wiltsate urtsikute ridadest mööda jõudnud ja tee aru, mis mõisa juure wiis, juba kätte jõudnud.

Ara jäi seisma.

„Ole termeks, tänan väga!“ ütles Bandel ja andis tütarlapsle kät.

„Oh, herra!“ ütles tütarlaps, „mis moodi pean ma teid küll tänama? Esite tuas nähti mo keele kõidil n'agu kinni kõidetud olewad. Küll katsusin ma kümme korda passiwaid sõnu otsida, aga asi ei läinud mul korda!“

„Mis eest sa siis mind tänada tahad?“ küsis noormees.

„Iga on mulle kõik juba jutustanud. Teie olete teda“ aga ta ei saanud enam kaudgemale rääkida, sest äkiste jättis ta jutu poolele ja püüdis ennast wärisemisega Bandli ligemale hoida, kelle wahel ajal ta silm aina eemale nähti waatawad. Noormees ei ehmatand mitte wahel seesuguse imeliku juhtumise üle ja waatas n'agu küsides tütarlapse otsa. Tütarlaps tähendas käega eemale ja nüüd alles sai Bandel tema äkilisist ehmatusest aru. Gemalt nähti üks kogu ligemale tulewad, pimedusest oli koera urisemist kuulda, kellest ta siis kohe aru sai, et wist mõni istanduse wahtidest oma ring-käigu peal pidi olema.

„Kes seal on?“ küsis korraga üks heal, kelle kõla tütarlast weel enam wärisema pani, aga Bandel teda nii kohe kui walitsejat äratundis.

Enne aga weel kui noormees mingisugust vastust oleks jõudnud leida, hüüdis heal uueste : „Noh, kas vastus tuleb juba, või pean ma koera lahti lastma?“

Sellepeale hakkas ta elajas waljumalt urisema, tütarlaps seda kuuldes rõhus ennast enam nooremehe ligemale ja nüüd sai Bandel aru, et t'al enam võimalik ei olnud, ilma et ennast oleks pruukind tunda anda, ärapõgeneda.

„Mina olen, Hindrek Bandel ise!“ wastas noormees kindla healega.

„Ja, seda võib iga üks ütelda,“ wastas Rump hirwitades. „Mina aga saan enese koerast aru, et mõni wärwiline minu ees peab olema, sest ühe walge peale ei urise mu tark Neero ilmasi.“

Nende sõnadega süüitas walitseja ühe peeru põlema, wõttis koera-paelad lühemalt kätte ja astus noore paari ligemale.

„Häbemata, niisugune!“ hüüdis Bandel wihaga.

„Ha, haa!“ naeris walitseja. „Seda peab ütleva, herra Bandel, teie olete õige koha peale juhtunud. N'agu näha on, peab teil armas-tujes väga hea õnn olema, sest tibuke hoiab ennast juba üsna warakult teie tiiwade warju. Ha, ha, haa, see on küll ruttu läinud!“

„Nees!“ hüüdis põlatud noormees hambaid kiristades ja tahtis walitseja kallale karata, aga wiimane oli juba teise filmapilguga Nee-

ro'ga tükkis pimedusesse ärakadunud ja Bandel Araga, kes weel ikka wärises, jälle üksi.

„Waene tütarlaps!“ ümises Bandel pisut iseeneses järele mõeldes. „Üksi ei tohi ja täna mitte tagasi pöörduda. Pean õige siud ise saatma tulema. Tule lähme!“

Nende sõnadega wõttis ta tütarlapse käest finni ja saatis teda seda sama teed mööda, kust praegu tulnud oliwad, kunni Gildi majakese ette.

„Head ööd, Ara!“ ütles Bandel, „tohin ma ehk homme teile jälle sisse astuda?“

„Olge nõnda head, kui ennast nõnda halwaks teete!“ wastas tütarlaps ja kadus teise filmapiilguga ukse taha ära.

Noormees seisis weel tüki aega liikumata ühe paiga peal, siis aga pööras ta ümber ja sammus mõisa poole tagasi. Täna oli tema siudamesse ennast üks imelik rahu waim pesitanud. Täna oli korraka tema endine piin ja rahutu olek kadund, ta tundis, et ta täna üht waest perekonda oli õnnelikult jõudnud teha, ja see sugune tundmine waimustas ja kinnitas teda, ta andis t'ale tema kadund rahu jälle tagasi. Slegi une sees oli ta alati mõlematega koos.

Mitu nädalad oliwad juba sest ülemal nimetatud imelikust pääwast mööda läinud. Peaegu enamiste iga õhtu mõis Hindrek Bandelt Mulatlaste urtsikust leida. Üks ise moodi sõbrus oli nooremeha ja töö orja wahale siginend, üks tõsine sõbrus, mis mõlemate usku ja waimu

ühesuguselt kosutas. Guild oli, kui istandniku poeg, peale lugemise ja kirjutamise weel mõnda muud õppinud. Pärast oma isa surma oli ta aga „Mustakohu“ läbi orjaks saanud müüdnud ja nõnda kogu istandusega tükkis ihu sa peremehe ja kurja ülemaatjate walitseja piitsa alla saanud sunnitud. Tema rindus mõllas priiuse mõte; ta laulis seda kallist, tema enesele nii kaugele wiibivad inimese headust oma kõige kenama lauludes. Aga Hindrek Bandel oli n'agu trööstia ingel tema urtsikusse astunud ja tema hakkas kalli nooremehele kõige palawama lõkendusel mehise ja isaarmastusega ümbert kinni. Ta nägi temast oma ainuma tütre ilusa Ara, kaitsejad; kelle ümber walitseja n'agu tiiger oma saagi ümber piiras.

Ta nägi muidugi ära, et mõlema noorte inimeste südames armastus feineteise wastu oli põlema süttinud, aga ta lubas seda oma herra ja sõbrale; ta teadis seda ise väga selgeste, kui õnnelikuks seesugune taewalik anne meid waesid inimesti siin maa peal võib teha. Peaaegu oli ta ise sest ütlemata wiletsusesse sattunud, aga enamist sellepärast, et tema üks ori oli, ja tema naene temast ärahisti ja ühe werejännulise inimesele, naabre istandniku Jackson'ile äramüüdi, kelle koleda piinamiste all ta ka peagi ära suri. Seesugused libedad juhtumised olivad küll Mustlatlase waimu maharõhunud, aga ometi mitte hoopis äralõpetanud, weel pidas ta oma pead

kõrgel, weel waatas ta nende igaweste sinawa wabaduse mägede poole. Tema häda ja waew andis t'ale pitkalist kannatust, kelle seest aga siiski wahete wahel n'agu wälgu-siht, musta pilwe seest, nähtawale kähwatas ja tema kannatliku meelt nähtawale tõi. Iseäranis wiimased aastad oliwad t'ale väga kurwad olnud. Mõtetesse langenud tunnistas ta mitu korda tähelepannes oma tüdart tema ilusa nānga. Kes pidi seda waest hinge — tema ligi luurima, käsust lugu pidamata kurjategia — eest kaitsema? Ta ise ei wõinud seda mitte. Ta ise oli üks ori, üks usfite, kes ilmaasjata ennast oma piinaja jalge all püüab weerleda. — Nüüd aga läks äkiste tema ümber selgeks. Hindrek Bandel astus tema wiletsa urtsikusse ja tema tulewane herra ja peremees wõis aga üksi waest Ara't kaitsta. Suba muude wäljast poolt asjade pärast armastas ta seda noortmeest, aga oli n'agu m'e hakatuses näinud oleme, ka weel seestpoolseid asju mõlemate wahel ja see oli siis nüüd see kunst, luuletuse ja tõsiduse armastuse sunnil. Kui wahest Gild noore sõbrale oma waimustatud priiuse laulust kõige inimestest, kurbliku leina lugust orja wiletsusest ette luges, ja teine siis musta, fõrd fala wihast põlewa, fõrd läikawal hiilguisel fārawa Mulatlase filmi waatas, oli n'agu oleks mõlema meestel üks mõte, üks waim ja üks hing olnud ja siiski seisiwad mõlemad wäljaspidise

seisuse poolt teineteisest nii kaugel. Teine üks ori, tema üks istanduse omanik. Teine üks liht töömees, tema üks neist kõige suurema foolidest läbi käinud õpetatud mees.

Ja Ara? Ta tundis ennast nii õnneliku olemad, kui ta teda õhtute enda pisutese aeda wõis minna äraaatma, kui noormees tema kät pigistades t'ale ütles: „Ara, järe jumalaga, külm'e homme jälle teineteist näeme!“

Viies peatük.

Ärahukatamad ettevõtmised.

Braegu tõusis päike üle metsa puude ja waatas uusahnlilikult istanduse omaniku Bandeli kirjutuse kambri. Tema eredad walguse jooned ei olnud peremehe meele pärast; ta tõusis pitkamesti oma kõrkjas-tooli pealt ülesse, astus akna juure ja lasi kate ülemelt allaweereda. Siis tõi ta ühe kasti kallid sigarid nähtawale, kust seest ta ühe peenikese Hawanna tubaka rulli wälja wõttis ja wähe aja pärast armas hais fogu suurt ruumi oma lõhuaga täitis.

Mõedetud sammul kõndis wana orjapere-mehe mööda tuba edasi tagasi. Terasel tähelepanial ei oles mitte arusaamata wõinud jäeda, et rikka päris peremehe otse esist wist mure pilwed fortsutasiwad. Ra jäi ta wahete wa-

hel oma käigu sees seisatama ja kuulas, n'agu üks, kes kedagi igatsusega ootab ja kelle sammuti ta juba eemalt kuulda võib. Viimaks ometi koputati ukse peale ja walitseja Rump astus alandliku kummardamisega tuppa.

Luupakklikult oma wanema ammetnikule istet ja sigarit pakkudes ütles istanduse omanik: „Ma olen teie selle aastase suuru loikuse rehnungi läbi waatanud ja leidnud, et sissetulek on kaunis kasulik olnud, nõnda, et teie jaoks 1500 Dolarit tuleb.“

„Ma loodan,“ wastas walitseja, „et ka tübaka ja puuwilla loikus wist mitte vähem saa olema.“

„Seda parem mulle ja teile enesele!“ arwas omanik. „Aga eesmält jäegu see jut teiseks korraks. N'agu teil wist teada, on mo poeg mulle wiimasel ajal oma fergemeelse eluga palju muret teinud. Seesugune suur sõbrus tema ja Mulatlase Siildi wahel on mulle surmani wastu meelt. Mis teie arwate sest?“

„Amustatud herra, just niisamuti, n'agu teiegi!“ wastas küsitud.

„See orjannaesterahuas, Ara aga on ise üks kena nānga tütarlaps,“ rääkis istandnik edasi. „Safatuses arwasin ma: et noorte inimestel on kus tuul sealt meel ja lastsin oma poega käia ja teha, mis ta ise tahtis, nüüd aga on asi mo meelet ometi pisut liiale läinud; ma far-

dan, seesugune fergemeelse töö wõib mo pojale ta elu teel wäga, wäga suurt kahju tuua."

"Auustatud herra, teil on selle asja tüki poolest täieste õigus!" armas anmetnik.

"Ütelge mulle ometi, kui kaugele saab seesugune fergemeelne armastus minema?" küsis Bandel.

"Kunni pulmadeni!" wastas walitseja kurnis külmalt.

Seesuguse ootmata wastuse peale wiskas istanduse omanik oma sigari wihaga wastu maad.

"Ei seda küll mitte! Nii tõeste kui mo nimi Bandel on, nõnda kaugele ei tohi see asi mitte minna!" hüüdis ta müristawa healega ja waatas wihaga enese ees seiswa wäikese mehe otja.

"Kas ei olnud mina mitte see, auustatud herra," wastas walitseja külmalt, "kes teile sest jala armastusest teadust andis, kes teile ütles, et teie poeg paha teede peal kõnnib, et ta oma sõbraliku olemisega kõik orjad ja töötegiad ärarikub? Olen mina siis nüüd süüalune, et auustatud herra Mulatlase Gildi äiaks saab?"

Wana herra wiha seesuguste mõtlemata sõnade üle nähti rajamata olevad. Ta käed tõmbasiwad rusikasse ja kui walitseja wiimased sõnad oli suust wälja ütelnud, ei wõinud ta enam kudagi moodi oma wiha talitseda. Ta fargas rääkia kõrisse, wõi parem ütelda, paksu siidi rätikusse, mis teine ümber kaela kandis,

finni ja raputas teda n'agu tuha kotti, et rätif solmest lahti läks. Asjata püüdis walitseja oma kaela fidet finni hoida, istanduse omanik pidas teda tugewa käega finni, et seega nõnda ta wiha siis pisut äralahkus. Ehmatades waatas ta wäikese mehe kõri, kus hulk meriseid kriipsusi nähtawal olivad ja arwas nüüd, et see kõik tema küünte töö oli.

„Andke minu mõtlemata tegu andeks!“ hüüdis Bandel paludes. „Ma olen teid kogemata haawanud. Pidin wiha pärast juba peaaegu peast rumalaks minema. Dotage, ma kutsun teeniad appi. teie olete merine.“

„Herra, laske jäeda!“ ütles walitseja hirmuga, wõttis ruttu rätiku ja seadis ta jälle haawade kohta ümber kaela, wiskas siis ühe terase tähele panewliku silmawaate äriste mõtetesse wajunud istandniku peale ja ütles: „On teil aga enesel rammu käte sees!“

„Palun andeks, herra Rump?“ wastas istandnik. „Ratsugem korra juhtund lugu eneste wahel äraamustada ja andke mulle parem nõuu, mis ma oma pojaga pean peale hakkama.“

Walitseja oli omale wahel ajal jälle rätiku ümber kaela sidunud ja enesele endise rahulise näu jume wõtnud.

„Mo herra,“ ütles ta, „üks ainus asi wõib aga weel teite poega selle naesterahwaga pulmi keelata tegemast.“

„Ja see oleks?“ küsis teine.

„Teie peate katsuma neid mõlemaid nüpea kui võimalik äramüüa!“ vastas ammetnik.

„Ja saaks aga neid jälle tagasi ostma!“ arwas Bandel.

„Peate enestele üht seesugust ostjat otsima,“ rääkis Rump kavalaste naerutades edasi, „kes ise selle orjanaesterahwa ilu mõistab kasuga pruukida ja ka seda hoopis viimaks ärahäämitada.“

„Tunnete teie ehk mõnda seesugust meest?“ küsis istanduse omanik nähtawa rahutu olekuga.

„Teie naaber Jafson,“ ütles Rump, „mõistab seesuguste asjadega väga targu ümberkäia. Ja et ta minu sõber on, oleks mul kerge olema, asja äratoimetada.“

Istanduse omanik nähti seda nime kuuldes n'agu filmapilguks äraohkuvad. Ta tundis väga heaste nimetatud istandniku ja ei tahtnud temaga ilmaski mingisugust tegemist teha. Mõni filmapill aega nähti ta asja järelmõtlemad, siis ütles ta aga walitsejat terawaste tähele pannes: „Et olgu siis nõnda. Millas võite teie nimetatud laupa korrale seada?“

„Kõige hiljemalt kaheksama päewa pärast!“ vastas Rump.

„On teil aga võimalik asja nõnda äratoimetada, et mo poeg sest kogu kraamist kõige vähemat teadust ei saa, enne kui kõik juba ühekorra möödas on?“ küsis Bandel.

„Jah, seda mõin ma väga heaste!“ vastas valitseja.

„Siis Jumala nimega!“ ütles orjapidaja. „Ja hind, mis t'e nende eest saate, võite omale pidada.“

Et jut seekord aetud oli, andsiwad mõlemad amsjad mehed teineteisele kät, mispeale siis Rump oma peremehe tuast välja tõttas, et jõbra Saks-sonile kirja läbi teadust anda.

Kuues peatük.

Üks isemoodi laulatus.

Mõni pääw pärast ülemal kuulnud jutustamist tallitas Ara, kena tütarlaps harjumata kiirusega Mulatlaste piirusele urtsikus. Ükski nirk ehk asi ruumikas tuakeses ei saanud kena tütarlapse puhtust armastawa kätest unustusesse jäetud. Kõige suurema hoolega aga püüdis ta üht pisukest kummutid üles ehitada, mis pea-
aegu kest suurrt tühja tua seinu seisis. Üht kena, lumi walget narmastega puuwillast laud-
lina üle kummuti seades, pani ta juure Inglis keele piibli jenna peale ja laks küünalt teine-
teine poole tõrwa. Kes seda tütarlast nõnda moodi nägi tööd tegewad, kelle kenad punased
paled ja näu jume muudki walge näuga Cu-

rooplasti tunnistas, see pidi tõega ütlema, et täna wiist midagi iseäraliku nende elu sees pidi ette juhtunud olema. Sest mis tarwis oliwad ometi roosid pisukese roht ajast tuppa toodud ja ülesse seatud, et kogu tuba seest poolt ilus- tada? Wõi sai ehk täna mõnda sünnimise pääwa pühitsetud? Oh, ei ei! Kolmekümne aasta eest ei olnud Neegri orjadel Ameerika- maal veel mingisugust inimese õigust eneste keskes seesuguseid pühafi pühitseda, waid tun- niist millas ilmale tuli, hakkas kohe ta wilets orjapõli peale.

Mõne mitme tunnilise toimetuse järele oli Ara Gild pisukese urtsikukese pühapäise ehtesse ümber muutnud. Veel kord filmas ta oma tööd, siis waatas ta lahke näuga aknast wälja. „Juba pime on käre,“ ütles ta iseeneses, „pean katsuma et ka iseenesega walmis jõuan ja näe isa tuleb juba ka koju.“

Pea pärast jeda astus Mulatlane lahke õh- tuft teretamisega tuppa ja andis imekspanewa ümberwaatamisega, tütrele kät.

„Tänane päew on kõige tähtsam päew sulle sinu elu sees!“ ütles ta tütarlapse wastu kes näuist oli punaseks läinud.

„Jäa, wõid sa jenni kauaks siia jäeda kunni Hindrek tuleb?“ küsis tütarlaps waitse healega, „aeg on käre, et pean ennaft riide panema!“

„Mine aga peale, mo lapsuke!“ ütles isa, mispeale kohe Ara ruttu kambre ukse taha ära-

kadus, Mulatlane aga ise pitkameesi kummuti juure astus ja piible raamatu lahti lõi. Kui mõni minut aega oli forinud, oli otsitud koht üles leitud, kui siis senna kohta ühe paberi serwa lehtede wahele oli pannud, pani ta raamatu jälle kinni ja wana koha peale tagasi. Korraga oli üks rahutu oles wanamehe peale mõinust saanud. Ta istus oma kõrkjas-tooli peale, pea käe naale toetades, maha ja jäi sügawa mõttesse. Mõttes ja tasakeste iseenesega rääkides mõis ta seal nõnda ligi pool tundi aega istuda, kelle wahel ajal juba pime oli kätte jõudnud mis teda ikka enam ja enam oma musta tiwadega kinni mässis. Äkiste aga olid nad rutulised sammud kuulda. „See ta on!“ ütles Tiid tooli pealt ülesse kargades. Kuttu kahmas ta wääwli tikkude järele ja teise filmapilgu pärast olivad juba küünlad kummuti peal põlema süüdatud, siis sellepeale ka koha tua üks lahti läks ja Hindrek sisse astus.

„Tere, armas isa!“ ütles noormees rõõmsa healega. Sellepeale enese ümber waadates küsis ta: „Kus Ara on?“

„Siin, siin ta on!“ ütles äkiste üks hele naesterahwa heal tema selja taga. Ta pööras ennast ümber seal seisfis Ara oma nooruse priskuses, mirdi frants peas, tema ees.

„Kül aga on see tänane pääw mul pitt olnud,“ ütles Bandel kus juures ta oma pruudi

kaela ümber hakkas ja teda auustades imeks-
pannes tunnistas.

„Minule aga sugugi mitte!“ vastas Ara
naeratades. „Minul on täna nii rohkesti tööd
olnud kuida ma enne seda kunagi mäleta nii-
palju teinud olemad ja olen aga praegu just
koigega valmis jõudnud.“

„Jsa!“ ütles noormees ennast tõsise näuga
wanakese poole pöörates. „Jsa, sinu lapsed
ootavad sinu peale!“

„Kas ei oleks parem kui asja hoopis lõ-
petuseni jätaksime!“ arwas Giild.

„Ei!“ ütles Bandel. „Mina ei wõi mitte
enne rahu saada, kuni ma tean, mis soow on
täieste täidetud saanud. Mul on suur himu
oma mööda läinud elu seega hoopis äralõpetada,
et Araga ühendud üht uut wõiksin peale algada.“

„Et olgu siis!“ ütles Giild, ja sirutas käe
ülesse raamatu laudile, mispeale sealt kaks pi-
sukest, musta riide sisse poogitud, Testamenti
nähtawale wõttis. Kui raamatud kummuti
peale oli pannud, tõi ta tinti ja paberit, tegi
ühe neist raamatutest lahti ja palus Bandelt
raamatu sissepoole kaane peale oma nime ja
tänaft kuu päewa ülesse kirjutada. Imeks-pan-
nes täitis noormees wanamehe käsku ja tema
imekspanemine pidi weel palju suuremaks tõus-
ma, kui Ara, tema pruut, ka oma nime nii-
samuti teise raamatu kaane peale kirjutas. Kui
Giild Bandeli silmist ta mõtted äramõistis, tõi

ta ülemelt laudilt veel ühe kolmandema raamatu nähtawale, selle sees oliwad Shoti mehe Robert Burns'i luuletused. Ülemal nimetatud raamatud filmapill aega jorides, näitas ta wiimaks oma sõbrale üht laulu oma armsama luuletajatest, kus sees ta kihlused oma armsa Mariiaga Genomi jõe kaldal metsa puude all ärapidanud, kus juures kõrge waimuga Shoti mees Testamentide wahetust, n'agu meite juures sõrmustega tehakse, nimetatud asja seas kõige suuremaks tähenduse märgiks tunnistas.

Nõnda oli siis nüüd Hindrekul selge, mis mõtted Siildil raamatutega oli, mis eest ta liigutud wanakese kät wajutas.

Wanake astus nüüd kõhe sellepeale kummuti ette ja palus mõlemaid, endid paremat kät otse tema wastu seisma seada ja kui ta soow täidetud oli rääkis ta pühitsewalt waike healega:

„See on küll enamiste ühe waimuliku õpetaja ammet ja kohus kaht inimest Jumala nimel igaweste kokku ühendada, ometi iseäraliku tarwituste ajal wõib ka iga majaperemees, nii kui seda püha kiri ütleb, seda tema nimel teha. Et see nüüd pühas kirjas õigeks on tunnistatud, siis tahan ka mina täna sest ülemal nimetatud õigusest osa wõtta, kus ma oma tütre Ara oma herra ja sõbrale, Hindrek Bandlele naeseks ja abikaasaks annan. Kuulge 23 Taweti laulu!

Behoowa on mo karjane, ei mul 'pole iih-
tigi waja. — Noore rohu maade peal ajutab
tema mind, ta saadab mind hingamise wee
juure. — Ta jahutab mo hinge, ta saadab
mind õiguse jälgede peale, oma nime pärast.
— Ka siis, kui ma käin surma warju orgus,
ei karda ma kurja, sest et sina m'uga oled;
sinu lepp ja so sau, needsamad trööstiwad mind.
— Sa walmistad mo ette ihe laua mo waen-
laste nähes; sa wõiad mo pea õliga, mo kari-
kas on diete täis. — Headus ja heldus aga
peawad mind taga aeama kõige mo elu aja, ja
ma jäen Behoowa kotta kauaks ajaks."

Sellepeale palus nüüd Siild liigutawa hea-
lega Issa meie palwet. Oli palwe lõpetatud,
pööras ta ennast pühitsewalt noore paari poole.
Kui mõlematele Testamendi oli annud, küsis
ta: „On see teite tõsi meel ja nõuu teine-
teisega abielusse heita?"

Mõlemad wastasiwad forraga: „Ja!"

Siis wahetage oma Testamendit!" ütles
Siild.

„Mina Hindrek Bandel," ütles sellepeale
noormees walju healega, kui Ara, oma pruudi
käest oli Testamendi wastu wõtnud, „mina
tahan nüüd sind, Ara Siild, oma laulatud nae-
seks wõtta. Tahan sind sest pääwast saadik
armastada ja auustada ja sinuga kannatada
kõik rõõmu ja wiletsust, õnne ja õnnetust, rik-
kust ja waesust, kunni meid Sumal ise ärala-

hutab ajaliku surma läbi. Kõige sellepeale annan ma sulle oma truui sõna pandiks!"

"Aamen! Aamen!" ütles Giild ja tõstis õnnistades oma käed õnneliku noori paari pea peale, kes armastusest liigutud teine teise kaenlas tema ees seisivad. Sellepeale jäi nüüd tuas mõni minut aega kõik vaikseks, kus aga üksi orja tütarlapse vaikne ohkim nutu heal kuuldam oli.

"Lapsed!" ütles viimaks Giild n'agu pisut kergemalt, "lapsed, mo tõht on tühi, hakkame sööma!"

Ara ruttas kohe sellepeale wälja, pühkis õues pisarad filmist ära ja wiis theed tuppä. Hindrek aga wõttis oma ülekum taskest kaks pudelid kõige paremat wiina wälja ja peagi istusiwad kolm õnneliku inimest pisukese laua ümber koos, kus peal kaks tuleküünalt põlesiwad.

Kest öö aeg wõis juba peaaegu kae olla kui Hindrek alles ülesse tõusis ja minekut tegi. Peaaegu pool wägise pidi ta ennast nendest lahti kiskuma, kes nüüd t'ale edespidi mitte üksi seestpoolt, waid ka wäljapoolt nii ligi pididwad olema. Nüüd oli ometi Ara tema naene. Veel aga ei tohtinud ta seda mitte maailmale kuulutada, waid pidi selle tarwis weel parajat aega ootama. Aga üht asja oli ta ometi selle suure sammuga oma poole wõitnud. Tänahest pääwast saadik seisib Ara tema iseäraliku warju

all. Wõis kui tarwis oli häda ajal wälja astuda ja ütelda: „Tema on minu laulatud naene, kes julgeb oma kät tema külge pista?“

Hindrei andis oma noore naesele suud, siis Siidile kät ja lubas, teisel hommikul neid jälle waatama tulla. Wanamees aga arwas parema olewat, kui ta oma õhtused käigud maha jätaks, et seega nendest midagi suuremat tähele ei saaks pandud.

Noor naesemees aga arwas, et see tema kohus olla oma noore naese käest käia järele kuulamas, kuida ta ka ööse maganud olla. Nende sõnadega ruttas ta wälja ja kadus peagiöö pimedusesse ära.

Ona südannt ühe iseäraliku rahuga täidetud leidwad olewad, waatas Bandel ülesse tähtedest särawa taewa lautuse poole, nende igaweste maailmas elawa rahu tunnistajate peale. Ta jäi seisatama ja waatas urtsikufese poole, kust ta praegu oli wälja tulnud, tagasi. Alna kardinat wahelt nähti weel wähe tule walgust paisnivad. Seda nähes lõi ta süda paisuma sees.

Ta oleks ehk peaaegu jälle tagasi pöörnud, aga üks kindel ettemõetud nõuu pidas teda ometi tagasi. Korraga kõlas ligema metsa tükast kena ööpiku laulu heal oma imeliku healtega tema kõrwu. Juba lerkis ta jalg sammu wõtmiseks, juba löid ta mõtted oma ettemõetud nõuu üle kahtlaseks, kui äkiste eemalt ligemale tulewa sammude kahin tema kõrwu tungis, mis teda

tiirema edasiminekuks sündis. Ta mässis mantli paremine enese ümber ja tõttas siis kõwerite teed mööda ruttu mõisa poole.

Weel waatas ta kord teepeal tagasi, weel kord waatas ta akna kitsa tule wiiru järele. Safatuses ei leidnud ta teda koha. Wiimaks aga juhtusiwad ta silmad heleda walguse peale, mis Sumahi ja Pudeli puude wahelt eemale nähti paistwad. „Sumal õnnistagu ja hoitku neid häid inimesi!“ ütles ta iseeneses wäikse healega ja astus siis ruttu jälle edasi.

„Hädaste oli ta aga oma käe pehimeste mõisa ukse käepideme külge pannud, kui korraga orjade urtsikutest poolt üks wali häda kisa tema kõrwu kostis, mis ta kogu leha wärisema pani. „Mis kisa see võib olla?“ küsis ta tasakeste iseeneses ja jäi kohkudes kuulama. „Siidid urtsikutest wõinud see mitte tulnud olla!“ arwas ta sellepeale, „olen jo alles praegu neist ära lahkund.“

Ta wõis ehk nõnda küll wist weel ligi weerand tunni aega kartlikult oodata, kui aga pärast midagi enam kuulda ei olnud, tegi ta koja ukse lahti ja kadus peagi mõisa suure ruumidesse ära.

Seitsmes peatük.

Isa ja poeg.

Juba wälgendas hommituse päitese ilu lõhandiku metsa puude wahelt, juba oliwad ärk-
wad metsa laulid oma hommitust laulu al-
ganud, kui forraga üks pitt mehe kaju weel
alles waike rahu sees olewa mõisa uksest wälja
astus ja oma teekonda ligema metsa tuka poole
nähti ettewõtawad. See mees oli Hindrek Ban-
del. Kogu öö ei olnud ta oma silma kinni
saanud. Ta waim oli liia mõtlemiste läbi
liiga erguks kohutatud, seepärast oli ta juba täna
nii wara jalal. Uneta öö tundides oli üks ise-
äraline uus mõte tema sees elawaks tõusnud,
ja seda tahtis ta nüüd Siild'ile, enne kui teine
põllule tööle pidi minema, teadaanda. Oma
uut plaani hoolega järele mõteldes, sammus ta
rutulise sammudega mööda teed edasi. „Mui-
dugi,“ rääkis ta iseeneses, „peab see nõnda mi-
nema. Wõtan õite Euroopasse üht reisu ette
ja wiin Siildi oma tütreaga jalaja oma isa
juurest ära. Kes otsib neid minu, tema poja,
juurest? Minu isamaal on n'ad priid. Seal
wõin ma endid oma tarkuse ammetist toita!“

Kunni ta nõnda iseeneses rääkis, oli ta
wahe ajal metsa jõudnud, kus teda metsa lau-
lid kena lauluga teretasiwad. Siin kiikusi-
wad ülewal puude oksade peal punase sulgedega

papufoid ülesse alla, seal lendasivad kulla karwa koolibriid diest die, igal pool oli kisa ja wali healitsemine kuulda, kellest aga meie noormees täna seda kõige vähemat ei näinud tähelepanewad, tema waim oli täna ülemal nimetatud uue plaaniga täidetud ja seepärast ruttas ta kiire sammuga urtsikufese poole, kus ta oma kõige armsamad teadis olevad. Juba oli ta jenna jõudnud, juba pööras ta sammud aeda, aga forraga jäi ta äkiste n'agu post seisma. „Mis see on?“ küsis ta ehmatand imekspannes iseeneselt. „Kes pidi ometi võse selle pisukese roht ajakese nii inetumal kombel olema ärahääwitanud? Kes julges ometi need kenad, hoollega kaswatud Melgid ja roosid maha tallata!?“

Ta filmawaate tõttas edasi. Mis n'ad nägiwad, pani ta were südamess tarretama. Urtsikufese uks ja aknad oliwad laiasti lahti. Ka mitmed akna ruudud nähti wäewõimusega katki tehtud olevad ja roosipotid klaasi tükkidega täidetud õues maas wedelewad. Müüd alles tuli Hindrekul kuulnud võsene häda kisa meele. „Taewane Jumal, siis tuli see häda kisa siit!“ hüüdis ta ja kargas tuppa. Ka siin, kus ta waatas, ei näinud ta muud kui hirmust ärahääwitusse tööd. Raamatud, keda Siid nii kalliks pidas, oliwad põrandal laiasti maas. Müünlä lühtrid maha wisatud. Üleüldse kõik majakese pisukene kraam oli segamine ja ärasõhutatud. „Ara, mo Ara!“ hüüdis Hindrek

ahastawa healega. „Siid, mo sõber, kus t'e olete!“ Aga tema häda hiiudmise peale ei olnud mingisugust wastust kuulda. „Jah, nõnda on siis nurjatunud inimesed wähe aega pärast minu äraminekut, nende üle wõimust saanud!“ hiiudis ta uueste wärisewa healega. „Oh, ma rumal ma õnnetu inimene, miks ma ei ruttanud mitte oma armisa Ara'le appi!“

Äkiste aga täitis üks iseäraline mõte õnnetumat Bandelt. Oma walu mõneks filmapiiguks unustades, kuulas ta oma sees poolist healt rääkimad. Seal kuulis ta enesele oma hirmust häda tundi, mis t'ale kord ta elu sees oli ettejuhtunud, n'agu waimu suu läbi meele tuletatawat.

Kui ta nõnda südame walus pisukeses majakeses ühest lambrist teise tõttas, jäi ta korraga jälle n'agu post seisma. N'agu korra Baabelonis, Nebukatnetsari kuninglikus saalis, Sumala sõrmed nähtawale tuliwad, nii selgeste nägi ka tema oma waimu filmadega üht kät n'agu omale ettekirjutawad: „Eks sa tunne, et see õnnetuma Murai proua mõrtsuka töö on!“

N'agu meelest segane kargas Bandel tuast õue ja hakkas rutulise sammudega mõisa poole tõttama. Mitmest kohast astusiwad juba wäljale tööle miniad Neegrid urtsikutest wälja ja waatasiwad wäga imets pannes enda noore herra järele. Seal pööras korraga Hindrefu tee ühe pisukesse põesastiku tufast mööda, kui t'ale äkiste,

üimber põesa nurga keerates, üks mees vastu tuli. Oli walitseja Rump ise. Hindrek teda nähes jäi n'agu post seisima ta walitseja ei saanud enam ehmatuse pärast paigast liituma.

„Sina pea telm!“ kargatas noormees, „üttele mulle kus on Tiild ja tema tütar?“

„Kas mina tean, olen mina teie sõbra hoidja?“ wastas walitseja häbemata julgusega.

„Kus on Tiild?“ hüüdis Hindrek müristawa sarnatse healega ja pani raskesti oma tugewa käe pisukesse mehe õla peale, et teine sammunud enam edasi ega tagasi mõinud astuda, mispeale wiimane kui uhtuse märk ärakadus ja ehmatuse pärast näus walgeks läks.

„Noh, kas sa ütled, kus on Tiild?“ hüüdis Bandel weel furd uueste.

„See Mulatlane on üks juur kurjategias,“ wastas Rump wärisetes, „ma olen teda teie isa käsu peale karistada annud.“

„Mis kurja ta on teinud?“ küsis noormees wihaselt wärisewa healega.

„Meie leitfime mitu herra tühja wiina pudelid tema urtsikust,“ hüüdis walitseja ja katsus ennast kõigest jõust nooremehet walju käte wahelt lahti rabeleda, mis teine aga mitte sündida ei lastnud, waid teda nüüd weel palju tugewamini finni hoidis, et walitsejal juba hing finni jäi ja nagu weri punaseks läks. Seal jäi aga Hindrek äliste walitseja hirmu näu peale wahetima, kellel weri näusse tungides kõik were soo-

ned põnewile oli ajanud ja filmad keerlema pannud, et üks metslik mõte tema waimus ärk- wale ärkas ja hiiüdma pidi: „Tõeste, niisama nägi ka just lese Murai proua mõrtsuk wälja!”

Neid sõnu kuuldes käis walitsejal krambi sarnane wäristus üle kogu keha. Wandel mõis seda wäga selgeste äratunda, aga seal oli kae- tus ja hirm, Tiildi ja oma noore naese pärast, jälle peagi tema peale mõimust mõtnud, et ruttu seda mõted, mis wälgu kiirusega läbi temo pea oli lendanud, ärajaatis ja uueste hiiüdis: „Ütle kus on Tiild, kus on Ara tema tütar!” ja sellepeale siis mehikese lahti lasi. Teine seefugust õnnelikult filmapillu oma katuses pru- fides, pugus ussi wäledusega filmapill ligema põesastiku plehku. Et Heindrekul siin nüüd enam midagi teha ei olnud, hakkas ta jälle en- dist wiisi rutuga mõisa poole tõttama, et isaga, kellele see asi wist mitte teadmata ei wõinud olla, selle üle selgemalt kõneleda.

Õstanduse omanik oli just parajaste maga- mast ülesse tõusnud, ja istus alles leentooli peal oma öö kuue sees ja tahtis omale ühe si- gari põlema süüdata, kui äkiste ta poeg, ilma kuulutamata, juuksed sasis, nagu kahwatand kui furnul, tema tuppa astus. Wanamees seda nähes tõusis ehmatand tooli pealt ülesse.

„Mis on sündinud, Hindrek?” küsis ta.

„Üks kõige hirmsam asi,” wastas poeg, „mis ja küll wist weel mitte ei tea. Mõt- le

ometi, Mulatlane Tiild oma tütreaga on sel
võel kurjategiatest kinni võetud ja äraweetud
saanud."

Seesugust sõnumet kuuldes oli vanamees
jälle oma endist rahu tagasi saanud. Ta istus
jälle oma wana koha peale tagasi ja puhus,
n'agu iseeneses midagi järele mõteldes, suust
suitsu pilweid välja.

"Wõi sa ütled siis, Hindrek, et Tiild on
võse oma tütreaga ärawarastud," ütles ta oma
sõnu pikkamesti suust välja wenitades.

"Jah, häbemata kurjategiatest," färgatas
poeg müristawa healega.

"Aga mis see asi siis nii väga sinusse
puudub?" küsis isa kannis külmalt.

"Et Tiild mo sõber on," wastas poeg.

"Üks ori wõi ilmaski minu poja sõber olla,"
wastas istanduse omanik.

"Ja seda tema oli, on ja seks jääb," mü-
ristas noormees wälju healega. "See ori on
mul palju kallim kui see kogu istandus siin!"

"Hindrek, ära aja ka ikka mitte tühja juttu,"
wastas wanamees kannis pahaselt. "See is-
tandus maksis mulle 500,000 Dolarit, kuida
wõib siis üks wana töö ori sinu meelest 500,000
Dolarit wäärt olla? Wõi ehk armad sa wist
tema kena tütar. Ja, ja nüüd ma saan alles
aru! Sa räägid n'agu fagedaste noorte rahwa
jut ütleb: "Sa oled mul palju armsam kui
kogu maailm!"

Hindrek jeda kuuldes tõmbas isa jutu ajal käed rusikasse. Nüüd mõistis ta küll, et asi temale just mitte teadmata ei olnud, et tema just ise nõnda soovinud ja seadnud oli. Kui aga wanamees wait jäi ja rahulikult oma suitsu pilweid suust välja puhus, ei arwand ta ennast enam oma täie meele aru sees olevad. Wärisewa peaaegu paluwa healega, tungiswad wiimaks tema suust sõnad kuuldawale: „Isa, armas isa ma palun sind, ütle mulle, kus on Tiild ja tema tütar. Räägi usinaste, räägi wõi muidu oled sa täna wiimist korda oma poja nägu näinud!“

Kõne heal, noorelmehel, kuuldi nii peale tungiw nii väga tõe sarnaline olevad, et isegi isa seekord n'agu pool ehmatand omaft rahust sai üles äratud ja ärakohkus. Oli jo ometi tema ainumas laps, kes nõnda temaga kõneles. Kui ta nüüd teda tõeste ärakautas, mis kasu oli t'al siis oma nii mitme aastase tööst ja waewast, omaft rikkusest, mis ta kofku oli kogunud! Seepärast wiivitas ta, üht kasulikku kostust järele mõteldes, wastusega.

„Wõi sa ei taha siis tõeste mind mitte enam oma juures pidada?“ küsis noormees ja tahtis minekut hakata tegema.

„Pea, pea,“ hüüdis wanamees n'agu kohkudes, „järe paigale Hindrek, sa pead teada saama. Kuule mis ma sulle räägin. Enne

aga istu fiia maha, sest seesugune jutustamine tarvitab rahuliku pealt kuulamist."

Poeg tegi kuida kästud oli, mispeale siis isa, kui enne veel mõne suitsu pilve suust oli välja puhunud, jutustama hakkas:

"Et sa juba nende aastades oled, et naest võid võtta," rääkis ta, "olen ma ise juba mõne kuu eest nõuiks võtnud, sulle üht noort tütarlast välja otsida, kes oma rikkuse ja peene elu kombede poolest sinuga ühe järje peal oleks. Seda olen ka mina leidnud. Seesinane tütarlaps on õnnetuma lese Murai proua õe tütar, kes nüüd koit selle proua suure rikkuse päria on. Paraku, olen ma aga oma õnnetuks alles hilja aja eest aru saanud, et sa oma armastuse mängu juba ühe wärwilise tüdrukuga oled peale hakkanud. See tegi mind pahaseks, ja ma pidasin iseeneses nõuu, muidugi teada sinu kasuks, sind sest kurjast haigusest ärapeasta."

Seal hüüdis aga Hindrek kui isa juba mõni filmapiilk aega wait oli olnud, et wastusele rohkemat tuge korjata: "Ütle, ütle mulle isa, kus on Ara Siild?"

"Ma olen teda isaga tükkis äramüüinud," wastas istanduse omanik.

"Oh isa, mo armas isa, mis sa oled teinud!" hüüdis Hindrek ahastatud healel tooli pealt ülesse tõustes.

Sja oli hoopis ära kohfund. Ta kartis oma poega, aga ometi julges ta siiski veel ütelda:

„Mis ma teinud olen, olen ma üksnes sinu kasuks teinud!“

„Sa oled mind kõige sügavama põrgu sügavusse tõukanud!“ hüüdis noormees. „Sa oled oma poja laulatud naese, keda enam üksi maa pealne vägi teda temast ei või lahutada, ärapõlganud, ja oled ise enese süguseltsi ise enese liha ja verd häbistanud! Et ja oma lihast poega võiksid häbistada, teda avalikult teutada, oled ja häbemata nurjatumatega ühte nõuusse heitnud!“

Neid sõnu kuuldes kiskus põlema süüdatud sigar istanduse omaniku näppude vahelt põrandale. Ta tahtis, kes ta furnikarwaliseks oli ehmatand, tooli pealt ülesse tõusta, aga langes pool ehmatand pool minestand istme peale tagasi. Poeg aga oli maast ülesse farganud ja uksest välja ruttand. „Hindrek, Hindrek,“ ümisesiwad asjata wanamehe fahwatand mokad, n'agu paludes tõstis ta oma käed ülesse teda kinni pidada, aga kõik oli ilmaaegu. Üks läks kinni ja tema õnnetuma, äraruttawa poja sammutud waikisiwad peagi ära.

Hindreku esimene töö oli enese tuppa rutata. Senna jõudes, laadis ta kohe oma kahe rauaga piissi ära, wõttis rohtu ja kuulisi ja raha, mis kae pärast oli, ligi ja ehitas ennast n'agu kottund kaugele jahi teekonna peale. Kui kõigega oli walmis jõudnud, wõttis ta ühe paberi lehe ja kirjutas wärisewa käega rutuga senna peale:

„Senni kaua, kunni ma oma waest õnnetumat naest ei ole leidnud, ei taha ma ka sinu poja nime kanda. Peaks ehk aga minu otsimine Ara Bandeli järele tühine olema, siis ei pea ka enam ilmaski sinu silmad mind näha saama. Oma rikkuse wõid ja kõik New-Dr-leani waestele kinkida, sest senni kaua, kunni ja oma poega tema waese abikaasaga, keda ja häbemata murjatumate kätte oled äraannud; ärakolga, ei taha ma sinu suurest warast seda kõige vähemat osa saada. Kelmidega, n'agu kurjategia Rump'iga oled ja sõgedal kombel sõbrust teinud. Nemad on aga sind hirmsaste petnud ja saamad sind hoopis kōrwale saatma, kus ja aga teisa häid inimesi enesest oled ärälükand ja neid nimetamata wiletšusesse tõugand!“

Kui kiri oli walmis kirjutatud, tõttas ta tuast õue. Istanduse kena teesi mööda edasi rutates jõudis ta wähe aja pärast metsa alla, kelle toreda puude warju ta peagi ära kadus. Kõik hüüdsiwad kena kirju sulgedega papukoid teda taga järele, küll kisendasiwad mitme wärwilised harakad puude otsast t'ale wastu, temal aga ei olnud neid täna aega kedagi tähele panna, ta otsis oma Ara't taga.

Kahesamas peatük.

Kaks kelsmi.

Mitu nädalat olivad juba ülemal räägitud juhtumistest möödas, jõe peal libises pikkameesi üks kitsas lootsikufene alla oru poole. Nime- tatud sõiduriist oli üks neist laewukestest, mis pärisperemehed, kelle istandused sukru pilliroo raba põldude ääres seisawad ja jõe kalda ligi olivad, enda reisude tarwis pealinna Luisiaana ja New-Orleani wahet käies, pruutisimad. Cespool sõiduriista ninas oli peremehe enese tarwis üks pisuke telgite ülesseatud, mis mit- mesuguse tarwituste poolest kaunis ruumikaste ja lahedaste oli ülesehitud. Kest kohas aga olivad pingid kus sõuajad istusimad. Nime- tatud paadi peal aga nähti pingid tühjad ole- wad, sest et punase jõe pinnal, kelle weefogu edasi woolamifest wäga pisut wõis aru saada, üks ainumas mees laewukest üles- ja allapoole wõis edasi ajada; mis aga wägewa Missisippi pin- nal hoopis teisiti oli, kus iga filmapiik ruttu kahelt poolt küljest pealetungiwa wesiaju punde eest pidi kõrwale pöördud saama.

Wõi siis üks ainumas mees aeasli oma tugewa aeru wajutuse läbi pisukest, kena sõi- duriista mööda weepinda allapoole, kelle ette ninasse nimi „Bakson“ sullatud tähtedega oli peale maalitud. Nimetatud mees, kes tüüri

juures istus, oli üks pütt, aga pisut küüru wä-
 junud inimese kaju. Ma arwan lugeja tun-
 neb teda küll. See oli Tiid. Aga kuida tuki
 see Mulatlane nüüd siia? Tema oli nüüd
 ühe selle kõige hirmsama Kuifiaana ümberkaudse
 pärisperemeeste orjaks saanud. Ta nägi nüüd
 südametähega kuida ta õnn ja elurõõm t'ale
 hoopis looja läksiwad. Tema abikaasa mõrt-
 sukas pidi ka nüüd tema tütre mõrtsukaks saama.
 Aga seal oli korraks üks isemoodi elu-
 selle imelikku mehe peale mõimust saanud. Tema
 loomus, himu ja suur waimustus, need oliwad
 selle hirmsa waluhoo läbi, mis aga t'ales ühe
 mehe rinnust mõib läbi tungida, teda üheks
 ärapooleliseks teinud, mis t'ale igaweste tahtis
 tema rõõmu oma musta mure pilwega finni
 katta. Üksi wahete wahel aga hiilgas jõutuma,
 eluwaewast wäsinud waele isa filmis üks ere
 wälgu joon, n'agu siis, kui teltis kõhitamine
 ehk muu isemoodi liigutamise inimese ligi ole-
 kud aawaldas.

Suured puud mis jõe kaldal seisiwad ja
 siin ja seal enda tugewaid oksid kaugele üle wee-
 pinna eemale sirutasiwad, nägid väga kenad
 wälja. Mõõda jõe äärt seisiwad tihti ühetee-
 lisi Kornel-kirsipuud oma madala tüwiku ja
 laia helerohelise lehtetega; Ahorn, walge Saa-
 repuu, Budelipuu, Suumah oma pöödra sarni-
 lise sarnatse mõõnudega, Pähklepuud ja mitme
 wärmilised tammed ja mitmed muud; mis kõik

kui sein mööda jõe kallast püsti seisivad ja wäätkasudest, mis nende okste pealt maani rip-
pusiwad kalda peaaegu läbipeasemata rägastiku
padrikuks muutsiwad. Ükiste puutus aga üks
enam madalamale wajunud puu oks pisukest
telgi katust, mispeale kohe seespool riide katet
elu ja liikumine kuuldawale tõusis. Sellepeale
astus üks mees wandudes ja kirudes telgist
välja. Oli üks kestmise kasuga mees, aga kui-
wetand näu ja palja peaga. Sügawad krõmsud
inetuma näu peal ja wähe halla juukseid, tun-
nistasiwad teda kõige vähemalt kuuekümnne aas-
taseks, aga näust, keha liikumisest ja warjul
olewa filma waate tule wälkumisest, wõis teda
weel wahwaks ja noore ealiseks meheks pidada.
„Wäga kahju,“ iga lugeja oleks pärisperemeest
Jaksoni nähes hüüdnud, „wäga kahju, et praegu
kohtuni ja pealae katsuma, südame ja neerude läbi
tundja Pikkis seal ei olnud! Küll see aga saaks
üks imelik järellatsumine ja õpetlik ettelugemine
olema!“

„Häbemata frants,“ hüüdis telgist välja
astuja Jakson tüürimehe poole, „kas sa sõuad
paremine wõi ei, wõi pean ma so luulemise
pead tümemaks tegema!“

Mulatlane ei wastand sellepeale sõnakestki,
ükski näu muude, ükski filmapilgutamine ei
aawaldanud seda kõige vähemad tunnistust tema
seespoolsest liigutusest ja juba tahtis peremees
oma telgi warju tagasi pugeda, aga seal pidi

äliste üks mõte pärisperemehe peast olema läbi tunginud. Ta pööras ennast uueste Mulatlaste poole ja ütles:

„Kuike inimene, kas sa ütled mulle, kus see tütar on?“

Neid sõnu kuuldes lendas tagasi peetav rõõm, n'agu wälf üle tüürimehe furnu karmalise näu. „Wõi on mo tütar siis ta käest ärajooksnud, või on mo Ara siis ometi peastetud,“ diskas ta omas südamas. Wist wõis ehk aga pärisperemees sest aru saada, mis Mulatlaste waimus oli üles ärkanud. Ta tõmbas ähwardades oma käed rusikasse ja hiiüdis:

„Sina koer, kas sa ütled ruttu kus ta on või ei! Weel on aega. Tood sa oma tütre mo juure tagasi, pöörame meie filmapill koju poole, muidu aga sõidame Kump'i juure ja palume teda hoomseks tema werekoertega jahi peale, ja tead wäga heaste, et seesugune jahipidu ikka enamiste oma waewa auuaste äratasub.“

Seal tungis üks metslik ahastuse mõte läbi waele mehe pea. Praegu oli ta alles omas südamas diskunud, et ta tütar oli ärapeasenud, ärapeasenud ühe hirmsa äpparduse seest, ja nüüd, nüüd ähwardas seesamane endine hirmutus jälle uueste ta kaela langeda. —

„Herra Sakson,“ ütles ta paludes, „halastage mo waele Ara peale!“

„Oled ka õite üks w'a halp loom,“ ütles

Jakson. „Ütle mulle kus see koht on, kus ta ennaft ülewel peab ja jahi pidamine jäeb järele. Muidu aga wõib ta waadata, kuda ta meite werekoertega walmis saab. Sinule aga tahan ma pärast seda, kui ma teada olen saanud, et sa oma tütreaga ühes nõuus oled olnud, jenni lana piitsa lasta anda, kunni sa sured.“

Ka selle hirmsa ähwarduse peale ei rääkind Mulatlane sõnakestki ja Jakson läks telki tagasi, kui enne weel kord oli järele waatand, et Bandeli istandus ja kaldasse mineku koht juba kae oli.

„Keera paat kaldasse!“ hüüdis ta sõnaja poole. Pea pärast seda jäi sõiduriist kalda trepi ette seisma ja pärisperemees fargas, ku püüsi oli ligi wõtnud, maale. Wõis ehk mõni filmapill aega olnud mööda läinud, kui ta oma tuleriista teise laengu tuulde tühjaks paugutas ja siis walitseja tulekut ootama jäi.

Wahe ajal oli widewik kätte jõudnud ja Kiild aga praegu hädaste alles paadi jõudnud ümberkäända, kui korraga metsa warjust walitseja Rump'i pisukene kogu nähtawale astus Jakson teda nähes läks t'ale mõned sammud wastu, mispeale peagi mõlemad auusad mehed teineteisega magusjal jutul oliswad.

„Tead sa ka, et see tüdruk on mo käest ärajooksnud,“ ütles Jakson kohe pärast teretamist kannis pahaselt.

„On aga kena küll mis sa räägid,“ armas teine ja naeris kahisewa healega.

„Mis sa naerad!“ müristas istandnik paha meelega wahete, „armad sa et see nalja asi on, peu pealt tuhat Dolarit puhast raha ära kanta?“

„Mina aga armasin,“ ütles Rump wahemahedamalt, „et ta sinu juures pidi õige heaste hoitud olema!“

„Jah, kes seda wõis teada,“ wastas Jaksen, „et see nõia-plika pidi julgema, ühest alnast, mis peale kakskümmend jalga maast kõrgel on, maha hüpata.“

„Noh, ega sest siis suuremad lugu 'pole“ ütles Rump, „üks lustiline jahipidu wõib teda jälle jo kätte tagasi saata.“

„Ka mina arwan seda nõnda,“ armas Jaksen, „ja just sellepärast tulengi ma sinu juure, sind paluma, et sa oma Elii ja Neeroga sest ka osa wõtaksid.“

„Hea küll, ma olen seega nõuus,“ wastas Rump, „Aga pea,“ rääkis ta jälle wahete aja pärast iseeneses järele mõeldes edasi, „mul tuleb praegu midagi meele. Noor Wandel on samuti omast pesast wäljalendanud. Kuda oleks lugu, kui ta nüüd oma tuikese peats ülesleidnud olema?“

„Siis püüame m'e kaks kõrblast korraga,“ ütles Jaksen külmalt. „Meie lajeme koerad üksi ees minna ja enne kui meie neid keelata wõiksime, on n'ad õnnetumal kombel ühe mehe

lõhki kiskunud, mis eest ükski enam midagi ei wõi parata."

"Ja ega ta siis ka kohe ennast nii kergeste alla ei anna," arwas Rump. "Ta on ise üks pagana mees ja ka sõjariistad ligi."

"Aga ega ta meite nelja koera wastu ifka ometi ei saa," wastas Jakson, "ja peaks ta ehk ühe neist maha lastma, kas meil siis ei ole sõjariistu?"

"Aga mina ei tahaks siiski t'aga ühtigi tegemist teha," ütles Rump.

"Siis jäta teda minu hooleks," wastas Jakson. "Muretse sina aga senni kaua kui minul temaga tegemist saab olema, et sa tüdrukut kätte saad. — Aga, mis ma pidin küsima, mis siis nüüd w'a wana Bandel teeb?"

"Sest saadid kui poeg ta juurest ärajooksis, ei näita ta ennast palju enam," ütles Rump.

"Meite nisut õitsewad. Toome meie t'ale nüüd weel sõnumet, et ta poeg on surnud, siis on ta elupääwad küll peagi loetud ja istandus on minu."

"Rump, kas ei ole aeg, ka wahest enese peale mõelda?" küsis Jakson kadeda meeslega.

"Juba mitu pääwa tagasi," wastas walitseja, kui wanamees enam asja tallitustega midagi tegemist ei tee. Ja et ta mind wäga usub, andis ta mulle üks pääw ühe suure hulga puhtaid paberisi oma käre alla kirjaga, et ma teda enda asja tallituste pärast mitte iga silmapilk tülitama ei tuleks. Kas saad nüüd aru?"

„Wäga heaste,“ vastas teine. „Aga mõtle ikka, et suurema summade tarwis kohtu tunnistusi tarwis läheb.“

„Nende tofina paberi poognatest, mis wanamees minu kätte andis, arwan ma küllalte ette lööwad, et istanduse, kui wanamees peaks kõrwad pea alla panema, ilma kohtu abita oma kätte wõin saada,“ arwas walitseja.

„Muidugi teada,“ lisas istandnik weel juure, peab poeg samuti surunud olema.“

„Noo jah, kuda siis muidu,“ ütles Rump sellepeale kus juures ta ise rõõmuga oma käsi õerus.

„Aga nüüd, armas sõber, weel üks asi, wõi ehk oled juba äraamustand,“ ütles korraga Sakson pool jostistades. „Kuda on siis lugu minu jauga? N'agu sa isegi näed, ei ole minu õlade peal just mitte wähe tööd teha, et mina just seesinane olen, kes sulle ükskord pulskamist saadab! Mis sa annad siis mulle selle eest, kui ma Hindrek Bandle kõrwale saadan?“

Walitseja seesugust juttu kuuldes wiiwitas pisut wastusega, ütles aga siiski ometi wiimaks: „Noh, eks sa laenand wiimati mo käest kümme tuhat Dolarit? Ma jätan sulle wiie aastase zinsimaksu maha!“

„Ha, ha, ha,“ naeris istandnik, „oled wäga, wäga üleliiga armuline! Sina wõidad sellega ligemalt ihe millioni ja mulle wiskad n'agu armust tuhat Dolarit filme wahele! Ei, ar=

mas sõber, sellepoolest pead sa iseenesega üht teist paremad nõuu pidama, see ei ole minu meele pärast kogunigi!"

"Noh, pea siis kogu see summa enesele," ütles Rump kunnis wastu meelt healega.

"Weelgi wäga wähe," torises Sakson, seda oleksin ma n'agu mõista muidugi pidand enesele saama. Seda raha pead sa armas sõber, oma asja tallitustest hoopis kõrwale ja eunnast minu wastu hoopis heldema ülesse näitama. Ja nüüd paku siis ometi!"

"Mis sa siis nõuad selle eest?" küsis Rump.

"Wiiskümmend tuhat Dolarit," arwas Sakson, "ei ole mitte palju."

"Et olgu siis," wastas walitseja õhkades.

"Homme wõin ma siis sind tõeste oodata?" küsis istandnik, oma kät sõbrale jumalaga jätmiseks andes.

"Ja, ja ma saan juba õige warakult seal olema," wastas walitseja teist pikkamesti jõe kalda poole saates, kus paat õo pimeduse kätte all, kerge laenefestest kiigutud, wee peal tema tulekut ootas. "Kes see tüürimees seal on?" küsis Rump, kui ta tundmata kaju, kes liikumata oma paiga peal seisib, silma oli saanud.

"Siid," wastas Sakson naerdes ja peastis kõie, mis paadi kalda posti külges kiini pidas, lahti.

"Di see 'pole mitte hea," arwas Rump.

"Jõledus," ütles Sakson ja hüppas paati.

Üks silmapilk pärast seda libises juba paat läbi pimedade puude aluste, mis kaldal kaswawa puude okstest kunni kessi jõge ulatasiwad üles poole. Kui paat aga juba kaldalt oli eemale jõudnud, tõstis Rump ähwardades oma rusika ülesse ja ütles:

„Dota, oota weel pisut, küll ükskord aeg saab jõudma, milla ka meie teineteisega enda rehnungid äradiendame! Kas näed häbemata julgust! Minu käest wiiskümmend tuhat Dollarit nõuda. Aga Jackson, Jackson, sinu mõet on juba ammugi täis. Täna kus m'e teineteisega õnnekaupa tegime, oled sa ise omale just surmakohut mõistnud. Homme, homme oled sa weel minu teenistuses, ülehomme ehk toimetan ma juba seda üksi. Häbemata ihmusaut, arwad sa siis tõeste, et just sellepärast ongi üks waene ülewaatja maailmas, et aga sinu tooreid tahtmisi lorda saata. Dota, oota sinu tund on juba tulnud, kus so patune teha peagi usside söögiks saab!“

Üheksamas peatük.

Üks hirmus tund.

Pilkamesti libises Jacksoni sõiduriist suurde kalda puude all edasi. Ümberringi walitjes teesugune pilkane pimedus, et kui läikiw wee

walgus mitte ei oleks tüürimehele oma walgustawat teed ette näitanud, temal wõimatu oleks olnud tema hoole alla antud sõiduriista oma eesmärgile juhtida.

Mõttes fergitas, Tiild oma aeru, mis ta sagedaste juhtimise juure, enamiste aga edasi saamise tarwis, wagase wee sees pruukis.

Wahete wahel aga tõmbas ta sügawaste hinge, oma rõhutatud südamele fergitust tehes. N'agu näha oli, pidi kurwastatud mehe südamel üks suur taplus wõitlemas olema. N'agu korra see suur Tsääsar oma ettemõtmistes, nii oli ka tema täna oma minute piirel, hirmsa, tundmata tegude eesmärgile jõudnud.

Rus aga oli siis pärisperemees, Jasson?

Tema puhkas raskest unes omas telkis ja nägi magust und neist suurdest rikkustest ja Ura'st, kena Mulati tütarlapselt, mis kõik homme pidiwad t'ale osaks saama.

Tema kõrwas oli ta püüf ja jahinuga, n'agu kohe wõtmise tarwis kae pärast walmis seatud. Ta oli tüf aega, enne kui täieste magama oli uinunud, orja sõuamist wakka pealt kuulanud ja siis, oma pääwase asja tallitustega rahul olles, filmad kinni surunud.

Rigi pool tundi wõis ta nõnda wiisi maganud olla, kui äliste aerude liikumine wakka jäi ja paat piklamefi wiimase aerude tõmbamise jõust iseeneses tasakeste puude all edasi libises.

Wähe aja pärast torkis tasakeste ühest kohast telgiriie kõrwa ja üks käsi kahmas ette-
waatlikult püüsi ja jahinua ridekate alt ära.

See kõik oli ühe filmapilgu töö, mis peale siis riie jälle tasakeste wana paika tagasi nihkus, et magaja sest mitte seda kõige vähemad märki ei saanud.

Mõne filmapilgu pärast oli korraga n'agu üht tasast wee wulinad kuulda, mis enamiste siis kuuldamale tuleb, kui ta kusagile õene riista sisse tungib, siis aga jäi sellepeale kõik jälle ümberringi waikeks.

Sellepeale tuli ka nüüd sõuaja pilt kogu taha tüüri kohta nähtawale. Mõned tugewad aeru hoobid, wee sees, juhtiswad sõiduriista ühe iseäranis lageda koha peale, kus ometi kõige vähemalt heleda tähtede walgus wee seest nähti wastu hiilgawad. Mulatlane tõstis aerud paati.

„Nüüd oleme enda eesmärgile jõudnud,“ ümises ta iseeneses, „kohtumõistmise tund on käe.“

Teiselt poolt küllest oli ühe pisutese jõe suu nähtawale tõusnud, mille kohast punane jõgi kaunis lai nähti olemad. Pilt kõrkjastik kattis kallast ja üht wäikest rohu saarekest, mis just otse jõe suu wastu nähti seiswad.

Nüüd seadis Mulatlane ennast ette-
waatlikult paadi sõrwa peale, tunnistas tüf aega tähelepannes kõrkjastiku ja wee pinda ja pani siis käed suu ääre. Seal tungis äkiste üks hirmus häda kisa läbi waike öö rahu, kui

ühe lapsuse hädaline taebtuse healitsemine. Weel üks kord ja weel kolmat korda kõlas hirmus häda kisa läbi metsa laane, siis wõttis Mulatlane käed suu eest ära ja kuulas öö wai- kusesse, mis nüüd sellepeale pidi tulema. —

Seal tungis korraga kaugele üks isemoodi wee jolin eemal olewa jõekese keskpaigast tema kõrwu, sellepeale üks heal, mis just otse samuti kostis kui temagi pill; mis ta wähke aja eest oli wälja puhunud.

Äliste nähti kõrkjastikku elu ja liikumine tõuswad. Pikkad rohu ladwad paenusiwad wä- bijedes kahele poole, eemalt oli n'agu mõne raske koha wees platsutamist kuulda ja Mulat- lane ümises:

„Seal n'ad tulewad. Rättemaksmise tund on kätte jõudnud!“

Nüüd lastis ta weel korra oma endist ime- liku healitsemise kisa kuulda ja hädaste aga oli tema heal kõrkjastiku ja metsa ärawaiknenud, kui korraga kõrwalise wähema jõest üks suur lai wee laane ligemale piherdas ja kogu enese ees olewad pisukest saarekest wahu tekiga kinni kattis.

Seal tõusis äliste jõe suus üks hirmus kuhja sarnane laane, üks kole üheteisest läbi se- gamine tungiw wee wall nähtawale, kelle hirmu- kohina seas ka lõua luude lahkumist ja ham- maste kiristamist kuulda oli.

Mulatlane ootas weel üks filmapill, siis

kummardas ta ennast üle paadi sõrwa ja waltis alla sügawusse. Missugune filmawaade! Tosina kaupa päid sirutasiwad endid poolest saadik wee seest välja.

Terawad, soomustega üleüldse katetud sisselikud sarnatse wesi elukate selgrood wälkusiwad t'ale wee seest wastu; pitkad, tugewad sabad pekswad wahetpidamata igalt poolt wett ülesse.

Tiild waatas wähe aega nende koledad mängu pealt. Sagedaste oliwad n'ad üheteisega läbisegamine nii tihidalt kui keras koos. Nende laiad lõuad napsasiwad igalt poolt; iseäranis aga tegiwad nende pisukesed, sissepoole kõwerdud, aralised jalad nii kiiret tööd, et wesi kahel pool kõrwas wahutas. Siis läksiwad n'ad jälle korraga ühest ära, siis oli kaebliku, hakatuses tasast, pärast poole walju, häda healest kuulda, mis hirmsa hammaste kiristamisega läbi segamine kõik wäga selgeste ülesse ära kostis.

Wesielukad jäiwad iga filmapiilguga ikka enam rahutumaks, nende müdin ikka suuremaks. Mütsudes lõiwad n'ad enda raudse sabadega wastu paadi külle laudu, kust mööda ülesse ronida neil ometi mitte võimalik ei näitnud olewad.

„Mis seal on?“ oli korraka telgist Jassoni muristaw heal kuulda.

Telgiriie liikus pisut ja sellepeale tuli poolumine pärisperemees ise ukse peale nähtawale.

„Mis tuhat ja tuline see siin on?“ hüüdis ta täie suuga kirydes. „Kas sa hakkad sõuama

«Wõi ei, wõi pean ma sulle külma rauda maits-
ta andma?» —

Giild seda kuuldes pööras ennast pikkameesi
kiruja poole. Ta oli oma käed laia rinde peale
risti seadnud ja waatas kartmata silma waatega
oma peremehe otsa.

Peremees seda nähes aimas häda ohtu; ruttu
pööras ta ennast telki tagasi ja katsus käsi lauda
seda kohta, kuhu ta esite tuleriista oli pannud,
aga ei puutunud midagi enam kätte. Üks silma-
pill pimedas ümber kobades sai ta aru, et püsi
kadund oli. Nüüd otsis ta põksuwa südamega
oma nuga taga, ka see nähti kadund olevad.

Ta ei wõinud neid kufagilt enam oma
telgilt leida. Ta tundis kuda ta weri soonte
sees tarretama löi ja ta ümises iseeneses: „Et
Mulatlasel korda on läinud, sinu sõjariistad
oma wõimuse alla saada, pead sa nüüd surema.“

Mis ta pidi nüüd tegema? Ta meele mõis-
tus tahtis juba segaseks minna. Äkiste tuli
t'al üks hea nõuu meele.

Ta teadis seda väga heaste, et orjad mitte
ise enne oma peremeeste kallale ei tüki, waid
üksi siis, kui häda oht neid seda tegema sunnib.

Ta tõmbas riidekate jälle tasakeste telgi
ukse ette tagasi ja heitis ühte nurka maha.
Nüüd oli ta hirm nii suur, et hambad laksu-
sivad suus ja mööda otsa esist külmi higi sori-
naga maha ladus. Seesuguse suure hirmu sees
läks t'al nõnda wiisi minut minuti järel mööda.

Aga Kaimanid olivad wahel ajal wäljas wäga rahutamaks läinud.

Ehk nende sabade peksmine küll hirmus kuulusda oli, ei teinud Jaksen sest ometi midagi wälja. Ta ei wõtnud sugugi waewaks, et asja pakkemalt oleks järele arwand, ta kartis aga üksi Mulatlast.

Kuda wahtis ta üksi filmi telgi ukse kohta! Aga filmapiilk arwas ta, riie liigub juba, iga sekundis arwas ta juba oma waenlase hirmust kät nägewad; aga peale wesielukate müra, ei olnud ümberkaudu mingisugust kahinat kuulda. Kus aga oli siis Hild? —

Mulatlane seisis weel ikka alles oma wana koha peal, kus pärisperemees oli teda näinud seiswad, ikka weel täed rinde peal ristas.

Mitspärast ei kargand ta siis juba mitte oma meriwaenlase kallale. Oli ta siis need hirmsad elukad üksi sellepärast siia meelitanud et aga ennast nende koleda mängu üle rõõmustada? Ei, ta oli n'ad seepärast siia meelitanud, et n'ad t'ale ühe iseäranis asjus pidiwad abiks olema. Ja nüüd? Kas ei wärisend pärisperemees tema ees?

Et ta istandnitu hirmu wärisemist oli näinud, oli just üks uus taplus ta sees mäsama tõusnud.

Oleks peremees ise enne tema kallale karganud, siis oleks asi peagi ühele poole olnud tehtud. Kas siis tema wõi Jaksen, aga ikka üks nende kahest oleks Kaimanidele roaks langenud.

Uga üht argpüks, üht hirmu pärast wäris-
jad inimest külma südamega üle sõrwa wisata,
seks ei olnud Jiild mitte mees. Kuu, kuu
mõitles õnnetu Mulatlane iseenesega, kuu, wäga
kuu wabises waene patune telgiriide taga, aga
wimaks ometi nähti Mulatlast kindelt otsust
leidnud olewad.

Kindla sammuga astus ta telgi poole, tõm-
bas riide kaele poole eest sõrwa ja hüüdis:
„Jafson!“

„Armas Jiild!“ ütles üks hale heal õhka-
des, „anna mulle andeks, ma tahan sulle kõik,
kõik ülestunnistada!“

„Jafson,“ wastas Jiild, „tule oma peidu
urkast välja ja kuule mis ma sulle ütlen.“

„Ei, ei,“ kisendas orjapidaja, „ma ei lii-
guta mitte sammu paigast. Halasta mo peale!“

Jiild seda kuuldes sirutas oma käed välja
teda finni wõtta. Jafson nägi seda. Seal
täitis teda nimetamata kartus, ruttu kargas ta
maast ülesse, et ennast peasta. Teise filma-
pilguga oli ta juba telgist väljas ja paadi
taha tüüriratta juure jooksnud ja wähtis nüüd
sealt üksi filmi oma waenlase peale. Jiild seda
nähes hakkas pitkameesi tema juure minema.
Istandnik nägi teda tulewad. Ta lõi filmad
lähema kalda poole. Üks samm ja wesi pritsis
ülesse kõrgesse.

Hädaste aga oli Jafsoni teha wette jõud-
nud langeda, kui selle koha peal korraka üks

hirmus müdin kuuldawale tõusis. Üks kole hirmu väärt kiskumine, hammaste kiristamine ja lõua-luude lastutamine, sellepeale veel üks häda kisa ja — siis oli kõik jälle wafka.

Sel filmapilgul wälkusiwad wesielukad oma terawa selgadega n'agu noolid mitme teistest taga aetud üle wee pinna ja wähe oli veel, kes paadi juure paigale jäiwad.

„Ta ise on seda nõnda soowinud,“ ümises Mulatlane. „Peaks ometi Sumal t'ale tema hirmsaid kurja töösi andeks andma, aga nüüd tee, waatame mis Ara teeb!“

Nende sõnadega wõttis ta aerud kätte, aeas paadi jälle edasi ja oli juba wähe aja pärast tüki maad sest koledest kohast eemale jõudnud.

Ühes äkilises jõe keere kohas, sõnas ta kaldale, wiskas aerud paati, wõttis Jaksioni püüsi ja jahinua ligi ja kargas mäele.

Üht waatepilkü üles järema tähtede poole wiates, n'agu oleks ta enesele selle kõige kõrgema käest abi ja nõuu tahtnud paluda, kadus ta peagi pimedada põdesaste warju, mis kallast katsiwad, ära, ja jõudis rutulise sammuga iga filmapilk ikka enam ja enam punase jõe piirest laugemale.

Kümnemas peatük.

Walitseja õiskab.

Zuba wara teisel hommikul astus Rump kahe rauaga püsi õlal kahe ülewaatjaga werekoerde urtsikutest ette.

„Misjугused meie nendest ligi wõtame?“ küsis üks neist alama ammetnikudest.

„Neero ja Glii!“ wastas walitseja.

Peagi olivad mõlemad hirmjad elajad nõõri külge siutud mis peale siis kõik kolmekeste mõisa õuest wälja tõttasiwad ja teekonda otse Saksoni istanduse poole ette wõtsiwad.

Hirmuga pöörafiwad tee peal wastu tulijad Neegriorjad seesuguse toleda jahi feltskonna eest kõrwale ja waatafiwad neid kartes salaja taga järele: „Kes teab kelle pärast seesugune hirmus jaht on ette wõetud?“ küsi fiwad n'ad eneste keskes üheteise käest, aga ükski ei wõinud neile selle küsimise üle mingisugust otsust anda.

Poolteise tunnilise rutulise marssimise järele olivad n'ad Saksoni istanduse peale jõudnud. Aga kuda imetles Rump mõisa ligemale jõudes, et ümberkaudu nii hilja kõik weel nii taja ja waike oli. Mõisa, mis kena ringpuude wilus seisis, nähti kui kõigest hoopis maha jäetud olemad.

Seal astus neile istanduse wärawast üks ülewaatja kohkund nänga wastu. Nuttu lastis

ta oma silmad üle ligemale tulewa meeste käia ja hüüdis siis sellepeale: „Kas meie herra ei ole mitte teil?“

„Ei ole mitte!“ vastas Rump. „Eile õhtu läks ta meilt ära ja lubas meid täna jahi peale oodata.“

„Ja, nõnda ta küll mõtles teha!“ ütles ülewaatja ligemale astudes, „aga ta ei ole veel teie juurest mitte tagasi tulnud.“

„Ja, ja armastin kohe, et see mitte hea ei olnud,“ vastas Rump rõõmsa näuga, „et Siild oli kaasa mõetud.“

„Ka Mulatlane ei ole praegu veel siia-
maale tagasi tulnud!“ ütles ülewaatja.

„Noh, jeda 'pole t'ast ka jo mitte, wäga imeks panna!“ vastas Rump. „Kui ta juba oma peremehe eluküünla oli ära puhunud, ei arwanud ta ka enam tarwiliku olemad siia tagasi pöördä. Aga laske kohe filmapill' jõge eneste istanduse piirest kunni meite piireni hoolega läbi otsida.“

Ülewaatja ruttas käsku täitma ja läks siis jälle, kui oma kohut oli äratäitnud, pitkameesi astuma ja iseeneje siidames õiskawa ligemale tulija Rumpile wastu.

„Teie tahtmine on siindinud!“ ütles ta, „ma olen mõned ustawad mehed wälja saatnud, kes teda jõge mööda kunni teite piireni peawad taga otsima.“

„Nüüd sõitke kohe ruttu kohtu herra juure ja

tooge see ammetnik filmapilt siia!" käskis Rump, kes ennast istanduse peal kui juba peremehe arwas olewad.

Üllewaatja ruttas talli ja kihutas juba mõne minuti pärast minema.

Sellepeale sammus nüüd Rump mõisa poole, käskis mõlemaid mehi, kes t'aga kaasa oliwad tulnud, hoolega koerde järele waadata ja tema edespidiseid käskusi oodata ja astus siis Jacksoni elumajasse.

Tema elutuba nägi ta küllalt kirju wälja. Silm nägi kohe, et siin perenaene majast puundu ja igal pool lohatile ja korratu elu oli walitsenud.

Rump teadis iga nurga tuast, seepärast oli kohe ta esimene töö rahakapid järele waadata.

Aga see oli luffus.

Walitseja aga teadis väga heaste, et ta sõber ilmaski üht wõtid kaasas ei kannud, seepärast pidi see tuast leida olema.

Ettewaatlikult otsis ta iga nurga ja suhwlae-gast tuas läbi; wiimaks aga tõusis ta püsti tooli peale ja tõi rõõmsa naratamisega otsitud riista kapi ääre pealt nähtawale.

Nüüd tegi ta rahakapi ukse lahti, leidis wõlaraamatu ülesse ja hakkas kohe hoolega lehta sorima.

Ja õige küll, seal seisiwad ka tema nõudmised kirjas. Üksford 5000 Dolarit, siis jälle 1000 ja kõige wiimaks 4000 sedasamma raha hinda.

Ruttu wõttis ta sulle, fastis tindi potti ja tegi seist esimesest wõla summast ühe taha juure lisatud nulli läbi 50,000.

„Noh, nüüd on see istandus sinu!“ ümises ta tasafeste iseeneses, pani siis raamatu kinni ja kappi wana koha peale tagasi, seadis wõtme jälle kapi peale endise koha peale tagasi ja astus õue.

Tunni aja pärast tuliwad ülewaaatjast wälja saadetud mehed tagasi. N'ad oliwad paadi kül ülesse leidnud, aga enda peremehest nii kui ka Mulatlasest ei olnud n'ad mitte seda kõige wähe- mad märki wõinud leida. Nõnda oli siis nüüd asi kindel, et Jackson enam elawate kirjas ei olnud.

Viimaks tuli ka ülewaaatja tagasi ja kuulus- tas auuwäärt Rumpile, et kohtu herra kohe ja- la pealt ise senna saada jõudma, mis ka nõnda tõsi oli. Teisel filmapilgul muras juba töld nimetatud mehega mõisa wärawast hoowi.

Walitseja läks t'ale ise kohe wastu, tegi, kui töld seisma oli jäenud, uffe auupakkisult lahti ja aitas ammetniku tõllast wälja.

„Mis on süündinud, herra Rump?“ küsis ta, enne weel kui jalg maha puutus.

Nüüd rääkis walitseja lühidelt, mis kõik eilsest saadik tema sõbra istanduse peal oli süün- dinud, ja andis ka t'ale mõista, et seal mitte pärijaid ei olnud, aga ometi siiski wõlanikkude pärast väga tarwiline oli, kõige enam aga tema enesele, kõik kohtu kirja ülesse wõtta, ja

et tema ise üks neist kõige juurema mõlauskujatest olla.

„Koh, eks m'e seda saa näha!“ vastas kohtu herra. „On see aga ka tõeste tõsi, et Jackson surunud on?“

„Ima mingisuguse kahtluseta!“ vastas Rump ja seletas nüüd kohtu ammetnikule nii selgeste ja tõeste oma sõbra surma ära. et teine ütles:

„Siis peame kõige pealt selle eest hoolt kandma, et istanduse peal kõik ikka wana wiisi jäeks. Laske m'ite endid fõrd tema raamatuid järele waadata. Üks ülewaatjatest võib ka kui teine tunnisimees meitega ligi tulla.“

Rump hüüdis ühe neist meestest ligemale ja nüüd sammusiwad n'ad kõik kolmekeste jeltfis Jacksoni töö tuppa.

Kahakapi wõti oli peagi üles leitud ja kohtu herra tunnistas hoolega istanduse pää raamatud.

„Jah walitseja herra!“ ütles ta wähe aja pärast, „nii kuda näha on olete teie Jacksoni kõige juurem mõlauskuja. Kui kõrge hinna alla arwate teie selle istanduse?“

„Kõige kahesakümme tuhat Dolarit!“ vastas Rump.

„Minu nõuu järele,“ ütles ammetnik, „oleks asi kõige parem olewad, kui hakatuses istanduse teie walitsuse alla annaksime. N'agu teada saame m'e muudugi, kõik siin ülesse kirjutama ja siis ootama, mis aega mööda tulema saab. Nii kuda aga mina näen, ei saa küll wist

kellegil võimalik olema, teid sest teie omadusest välja aeada.”

Alles vastu õhtud pööras Rump koju poole tagasi.

Ta oli istanduse walitsuse Jassoni praeguse ülewaaaja hoole alla annud ja t'ale ütelnud, et ta iga Raupääw saada jenna tulema ja nädala sees juhtunud asjade üle ise aru tegema.

Sumalaga jätmise juures oli kohtu herra, kes walitsejast väga mitmed moodi auustatud oli saanud, temale kõik luband omalt poolt, nii palju kui t'al aga iial võimalik olla, nõnda kaugele toimetada — sest et asi nähti tema meelest õiguse põhja peal olevad — et asjad kohtu poolt üksnes tema käsuks tulla ja ta pealegi hoolega tema sõbra mõrtsukast taga lasta otsida.

Nõnda oli Rump oma õnne teel ühe suure sammuga jõudnud äraastuda; ta lootis ka teisest niisama kindlaste mõitu saamad ja siis oli ta üks rikas mees. Siis mõis ta julgeste ennast kui kahe teineteise ligi olewa istanduste omanik, kõige Kuissiaana ümberkaudse esimeseks istandnikuteks nimetada. Ta mõis küll weel alles seda kasulikku mõtet järel mõelda, kui ta juba istanduse peale jõudis, kelle walitseja ta oli.

Hoowi peal tuli t'ale üks Meeger vastu ja kuulutas, et peremees, herra Bandel t'aga rääkida soowida, mispeale siis wäikene mehike nae-

ruse näuga ka kohe oma haiged herrad waatama läks.

Et päris peremees Bandel haige oli, wõis kohe esimesel filmapilgul ära näha. Ta oli sohwa peal pikali ja waatas hoolimata kombel oma ammetniku peale, kes pitkamesti tema ette oli astunud.

„Herra Rump!“ ütles ta tema poole kummardawa walitsejale, „wõtte waewaks üheks pooleks tunniks minu jutule jäeda.

Walitseja seda kuuldes wõttis enesele ühe tooli ja istus auupakkisult wähe maad sohwa eemale tema wastu maha.

„Nii kuida t'e teate,“ ütles Bandel nõdra healega, „on seekord minu ettejuhtumised minu pojaga wäga raiskus. Mina tunnen tema kangekaelsat meelt: tema ei saa küll enam ilmaski minu juure tagasi tulema. Mis kasu on siis mul nüüd sest, et ma ennast siin selle istanduse peal äraakurnan? Ma tahan ta õite hoopis äramüüa. Et aga nii äfiste kohe mitte üht ostjad leida ei ole, kes ta kõik forraga mulle wälja maksaks, tahaksin ma seepärast siis hea meelega see üle teie nõuu kuulda saada.“

Istandnik jäi wait ja ootas mis nüüd walitseja pidi sellepeale ütlema, kes seesugust juttu kuuldes iseeneses õiskas, aga widewiku sarnatse pimeduse pärast, mis tuas walitses, ta kawalad naeratamist näha ei olnud.

Seal ütles Rump wähe aja pärast: „Õeste,

teeb mulle väga haiget, et teie seda kena istandust mitte enam pidada ei taha. Ma oleks teile hea meelelega veel kaua selle kohaga, kellega t'e mind olete auustanud, abiks tahtnud olla; aga et teie ära lähete, annan ka mina oma ammeti käest ära."

Seefinane kelm oli neid sõnu peaaegu liigutawa sõnadega mõistnud rääkida, ja jäi ka wait, n'agu ei oleks t'al enam võimalik oma juttu edasi rääkida.

Bandel waatas, n'agu oleks ta teendri wäljaspidine truudus teda liigutanud, üksi filmi tema otsa. Siis aga ütles ta lahke healega: „Ma tänan teid selle truuse ja armastuse eest, mis t'e minu wastu olete ülesnäitnud ja ka weel praegu siin olete kõnelelud. Aga ma olen lõpamas. Andke nüüd mulle head nõuu, mis ma tegema pean, et ma jest oma suurest istandusest nii pea kui aga võimalik lahti saaksin. Kas ma selle juures mõni paar tuhat Dolarit enam ehk vähem saan, see on mul ükstapuhas. Kui et aga ära fiit, ära, ära kaugele."

„Siis annan ma teile nõuu," ütles walitseja, „enda istandust üksikuis tükides äramüüa. Et küll ümberkaudsed istandnikud kaunis jõukad mehed on, ei ole aga nende seast ühtki nii rikast, et n'ad teda termelt jõuaksiwad ärakaubelda. Puuwilla lõikus on neile palju raha saatnud. N'ad saawad wõidu üheteisest

enam pakkuma ja seda saab üks kaunis summa olema."

"Herra Rump!" ütles Bandel. "Ma annan seda teie hooletaks kõik. Mina sõidan homme ära Orleaanis. Seal tahan ma fenni kaua oodata kunni müümine möödaks on, ja olgu ta siis heaste või pahaste laund, ma astun siis laewa peale ja pööran oma isamaale tagasi, et järele waadata, kas mõnda sugulast oleks leida, kes mind kunni mo surmani mo wanaduses awitaks."

Walitseja tõusis püsti.

Nähtawa kahetsuse ja osawõtmisega wõttis ta oma leiwawanema käe enese peusse.

"Ja, jah teeb mulle väga haiget," ütles ta, "et auustatud herra üht seesugust walju nõuu on wõtnud. Kus juures ma aga fiiski teid weel hea meelega kunni eesolewa istanduse äramüümiseni tahan teenida."

"Ma tänan teid!" wastas istandnik. "Kaske paat hoomseks walmis seada, et ma seega oma ettewõetud nõuu wõiksin korda saata."

"See peab sündima!" ütles Rump maani kummardades ja läks tuast wälja.

Istandnik aga langes oigades ja ägades oma aseme peale tagasi ja peagi walitsetes jälle endine sügaw waikus ümber õnnetuma wanamehe.

Üksteistkümmemas peatük.

Oksjon.

Mitu nädalad olivad juba sest ülemal kuulnud walitseja Rumpi nii kasurikkast pääwast möödas. Juba ammugi elas wana Bandel jälle New-Orleaanis omas uhkes majas. Aga ta siia ei tahtnud ta, n'agu m'e kuulnud oleme, mitte kauaks paigale jäeda.

Ta ootas aga weel jenni kama kunni ta istandus pidi ära saama müüdnud, et siis oma ettemõetud nõuu, Euroopasse reisida, korda saata.

Tema walitseja aga wiitas oksjoniga pääwast pääwa. Nii kuda näha oli, tahtis see n'agu enne oma Ameerikast äratüdinend pere-mehest lahti saada, enne kui ta oma kawalad mängu tahtis peale hakata.

Wiimaks aga nähti asi wanamehe meelest ometi liiga pikkale wiibiwad. Üks kena laew oli just parajaste walmis Hamburgi purjetama. Ta tuletas oma kadund poja sõbra, wana aunuwäärt Pitsi'st meele, ja pidas iseeneses nõuu, oma segaduse juhtumised kõik tema hoolets jätta ja oma õnneliku juhtumist, mis teda nii kiireste tema eesmärgile pidi wiima, kasulikult pruufida.

Bandle palwe peale tuli ta adwokad kohe tema jutule ja nähti ennast väga hea meelega, oma sõbra isale abiliseks heitwad, seda enam

weel, kui ta loota tohtis, et võis wana tuttawale omalt poolt kaunis kasulik olla.

Mõne tunniga oli kõik seaduslikult ära toimetatud. Teisel hommikul saatis Pitsis wana Bandle laewa peale, soowis t'ale head reisu ja ruttas siis, walitseja Kumpile teadustama, et istanduse järele vaatamine seaduslikul korral tema hoole alla oli antud ja tema, kui müümine pidi käsile wõetud saama, selle üle enne ka enesele teadust soowis.

Seesugune uudise sõnum oli walitsejale koguni wastu meelt asi, nõnda et iseeneses nõuu pidas, asjaga sama mõeduga ruttata, kuida enne sellega wiiritanud oli ja nimelt selle põhja peal, et adwokadile suuremad aega ei annaks, ärareisinud istandniku ettejuhtumisi ligemalt läbi uurida.

Ta seadis oksjoni pääwa kohtu herraga ühe ees olewa ligema pääwa peale ja andis enne Pitsisile selle üle nii lühidelt teadust, et teisel sugugi wõimalik ei olnud, nimetatud tärmiini ajaks jenna tulla.

Nõnda tuli siis, et ühel pääwal Bandle istanduse peal käre elu ja tallitus liikumas oli.

Rigi tofina osa istandnikusi oliwad endid naaburist müümise ajaks kofku kogunud.

Kest suurt mõisa õue seisib üks wana suur põline pähklapuu ja tema laia okste all oli nüüd see paik kus oksjonit peeti. Puu wilusse oli üks laud toodud, selle ümber kohtu herra

oma alama ammetnikude ja protokollsi kirjutajaga olivad aset võtnud.

Niisamuti oli ka Rump enesele nimetatud laua ääre istumise aseme võtnud ja kallas kohtu herrale klaas klaasi järele kallist Maalaga wiina, nii et teine iga filmapilguga ikka käre-damaks, aga ka niisamuti iga filmapilguga ikka segasemaks oma toimetustega jäi.

„Seaduse nimel!“ ütles ta ometi wiimaks, kui enne weel ühe klaasi täie oli hinge alla pannud, „kuulutan ma seega, et oksjon on peale hakanud. — Mis m'e võtame siis nüüd kõige enne käsile?“ pööras ta ennast küsides walitseja poole.

„Ma arwan orjad!“ ütles teine.

„Hea küll, siis Nteegrid!“ vastas kohtu herra läbisewa healega. „Kui palju neid seal on?“

„Kolm sada!“ andis walitseja wastuseks.

„Hea küll, kolm sada!“ kõneles ammetnik edasi. „Kes pakub nende kolme saea orja eest?“

„Kas mõiks neid mitte vähemas jagudes wälja pakutud saada?“ küsis üks neist ligi olewa istandnikudest.

„Kes tohib siin oma nina minu ammeti wahesele toppida?“ kisendas kohtu herra käresewa healega. „Mina ütlen see peab nõnda wiisi fündima ja seega on asi lõpetud. Kes pakub kolme saea Nteegri eest?“

„Ja, neid on tarwis ometi enne järele wadata!“ armas üks kauba himuline.

„Seks oli enne aega küll!“ vastas kohtu ammetnik. „Kes pakub?“

Meestel ei nähtud feesuguse jutu peale mingisugust lusti pakkuda olevad ja olivad wait.

„Noh,“ ütles ammetnik uueste, „kas siis ükski teite seas ei taha külge hakata?“

Seal hüüdis nüüd korraga Rump: „Kaks-kümmend tuhat Dolarit!“ ja waatas ise seal juures ringi sekka, kui oleks tahtnud ütelda: et ükski temast ei tohi enam pakkuda.

„Kas keegi mitte enam!“ lälises kohtu herra.

„Keegi!“ ütlesiwad ümberseisjad.

„Pange kirja,“ ütles kohtu herra ennast protokolli kirjutaja poole pöördes, „pange kirja, herra Rump ostis kakskümne tuhande Dolari eest kolm sada orja.“

Sellepeale lastis nüüd ammetnik oma filmawaadet ümberkäia, n'agu otsiks ta enesele müümise tarwis mõnda muud asja.

„Näe, sealt nähitse veel üks kauba himuline juure tulewad,“ ütles ta, käega mõisa ukse kohta ruumika paiga peale näidates, „aga väga hilja. Ja, ja asjad lähwad pääw pääwalt ifka sandimaks. Noored inimesed ei tea enam mis kohus ehk seadus on. Hei, noormees tulge ligemale, see koht, keda t'e otsite, on siin!“

Wõeras, kelle tulekut kohtunik nende sõnadega kõigile oli kuulutanud, tuli rutuste pitka sammudega ligemale.

Walitseja seda nähes, kahwatas ära kui sur-

nud. Ta tundis teda filmapill ära — see oli Hindrek Bandel.

Rigemale tulija teretas imetledes koos olijaid, kui ta aga Rumpi nägi, küsis ta:

„Mis siin tehakse? Kus mo isa on?“

Valitseja oli wahel ajal jälle oma endist rahu tagasi saanud ja ütles: „Koor herra, täna on siin oksjon.“

„Mina aga seisan selle wastu, et minu isa istandus mitte ei tohi äramüüdud saada!“ müristas Hindrek walju healega.

„See ei saa teid küll mitte palju awitama!“ ütles Rump õlasi kehitaides.

„Siin ei ole kellegil midagi wastu seista!“ tungis kohtu herra nende jutu wahele, „muud kui aga pakuda!“

„Mina wõin seda jah, mina olen selle istanduse omaniku poeg!“ ütles Hindrek ennast ammetniku poole pöördes.

„Kas sellepoolest ei ole teil mingisugust õigust, seda sinast oksjoni mis teie isa ise on teha lastnud, arakeeleta!“ wastas kohtu herra. „Di, oi herra Bandel, on tõeste teiest väga laidu wäärt töö, et ühe seesuguse hea isa juurest olete ärajooksnud. Kui palju muret ei ole ta waene mitte teie pärast näha saanud! Mis ei tulnud t'e mitte t'ale maksma, enne kui t'e nii suureks kaswasite? Herra Bandel, teie wõite sellepeale ütelda mis t'e ise tahate, aga sellegi pärast on ja jäeb see teiest ikka üheks suureks rumaluseks

nõnda wiisi ilma et sest isale sõnakest oleks nimetanud, na'gu tina tuhka ära kaduda. Herra Rump, kas teie mitte mulle ei ütelnud, et wana herra seesuguse kurwastuse pärast üsna haigeks oli jäänud?"

"Muidugi!" wastas küsitud ammetlikule, kes, et oma sügawat liigutust n'agu maha suruda, seepeale ühe klaasi täie Maalaga't ärapigistas ja jellepeale ütles: "Ja nüüd enda ammetisje tagasi! Seeford saab mõisa kogu kõrwaliste hoonetega wälja pakutud. Kes pakub?"

"Kolmkümmend tuhat Dolarit! ütles Rump põrgu hirwitamisega oma peremehe poja otsa waadates, kes hambaid kiristades tema pettusest oli aru saanud, ilma et jeda süiski tudagi moodi oleks keelata wõinud.

Sädaste aga oli kohtu ammetnik tema kauba finnitust oma haambri hoobiga kindlaks finnitamud, kui Hindrek oksjoni paigast ära läks. Kus poole, jeda ei teadnud ta weel praegu isegi, kui et aga temast põlastawa walitseja hirwitawa silma eest eemale põgeneda. Ükski muu ei näinud kui walitseja üksi tema äraminekut ja kui ta juba eemal oli ja ühe põesa warju oli ära kadunud, õerus ta rõõmu pärast käsi ja kallaskohtu ammetniku klaasi uueste wiina täis.

Noormees oli oma teekonda ligema metsa poole ette wõtnud ja pööras parajaste oma sammud ümber ühe paksu põesastiku, kui ta äliste ühe mehe ees seisis, kes mõisa poole teel oli.

„Seldene Zumal!“ hüüdis aumväärt Pitsis. „Kas teie olete tõeste teie ise? Ehk ma küll sagedaste tseitungides ja iga muu wiisi peal teid olen lastnud taga otsida, on siiski kõik mo waem teid leida tühine olnud ja nüüd pean ma teid forraga kogemata siit eest leidma.“

Hindrefu rõõm seesuguse õnneliku kocku juhtumise üle oli nüüd kahe wõrdne. Ta oli jo nüüd jälle oma armsa sõbra ja abimehega kocku juhtunud, tema üksi wõis weel teda sest hädast aidata. Pärast südameliku teretamist jutustas Hindref t'ale lühidelt, mis siin kõik wiimasel ajal temaga juhtunud oli. Ta ei saland tema wasta midagi, ka seda mitte, et t'al walitseja Rump'i üle üks iseäraline mõtte oli südames elawaks tõusnud.

„Imelik mees, olete teie siis oma Ara ülesse leidnud?“ küsis Pitsis, kui teine oli wait jäenud.

„Zumala armulise juhatusel läbi leitsin ma teda ühe pisukesel Indiaanide suguseltsi seast jälle ülesse,“ ütles Wandel. „Praegu aga on ta kaunis warjul ja seisab ülemal nimetatud punase meeste ja tema isa kaitsmise all.“

„Siis tänage Zumalad!“ wastas Pitsis. „Üleüldse,“ rääkis ta siis jälle edasi, „on mul teile omalt poolt ka üht iseäranis uudist teadaanda, niisamuti olen ka mina kindlaste ette wõtnud, abielusse heita.“

Hindref waatas imetledes tema otja.

„Ja, ja!“ naeris Pitsis, „Wanadus ei

laitse mitte rumaluse eest. Ja kui ma veel õigust pean ütleva, olete teie üksnes selle juures kõige enam süüalune. Mõned kuud pärast teie wangist peafemist tuleb korraga üks musta linifuga katetud nāuga naesterahwas minu juure ja ütleb, tema olla tapetud Murai proua õetütar. Ta olla mind ülesse otsinud, et mulle minu waewa eest, mis ma tema õntsa tādī mōrtsukast taga otsides olen näinud, omalt poolst tānu anda. Naesterahwa kenaste loodud peaehitusest n'agu kinni naelatud, julgesin ma temale omalt poolst auupakklikult veel muid edespidišeid teenistusi pakkuda, ja nüüd mõne pääwa eest, küsisin ma ta käest, kas ta küll peaks sellega nõuus olema, kui ma ennašt kogu oma eluajaks tema teenistusesse annaksin. Ta ütles, et temale üks feesugune alandlik ori ja inimese sõber, kui mina olen, wāga meele järele olla ja niiviisi oli siis asi südame pealt ärarāagitud."

Nende sõnade juures waatas Piksis rahulise nāuga oma sõbra otša. Siis kuulas ta filmapilt aega kuida joonud kohtu herra mõisa õues kāratsjes ja ikka veel ühte puhku musi asju wälja pakkus, mis peale ta aga siis Hindrekule ütles:

"Tulge, hirmutagem ometi wāhe neid herasi, kes täna teie isa mõisas on julgenud üht nõnda nimetatud nalja mängu: Wāhe asja pärast palju kisa! ettemōtta."

Nende sõnadega sammusiwad mõlemad me-

hed ülemal nimetatud suure pähklapuu poole, kelle okste all walitseja Rump täna neid kõige õnnelikumaid tundisi oma elust elas ja ka kohtu ammetnik hoolega oma wiina klaasi suu ääre tõstis.

Kaksteistkümnemas peatük.

Sina oled see mõrtsukas!

Õksjon oli juba peaaegu lõpekorrale jõudmas, kui mõlemad mehed jenna jõudsiwad.

N'ad ei lastnud endaißt midagi suuremad märkida, aga walitseja luuriwa filma eest ei wõinud n'ad endid ometi mitte ärapeita ehk küljoonud kohtu herra nende tulekust midagi ei olnud tähelepannud.

N'ad seadsiwad endid ka kauba himuliste jekka ja Pissis küsis oma sõbra käest: „Mis sugune see walitseja nende seast on?“

Kui Hindrek temale seda meest peaga oli tähendanud, ümises tema, üht kiiret filmapilku Rumpi näu peale wisates:

„Taewas ja tema pühad inglid, mis sugune nägu! See mees on kõige ammeti peale walimis. Tõeste! Ta pea nähikse üks terve hukatawa plaanide sepaõda olewad!“

Hindrek Bandel naeratas nende, ükski temale aru saadawa räägitud sõnade üle.

„Pange tähele,“ sosistas Pitsis, „see mees saab otjas rippuma.“

Wahel ajal oli kohtu herra sukru pilliroo pressimashina väljapakkunud, ja Rump, kes teiste istandnikudele ka midagi tahtis jätta, las-
kis seekord teisi enesest üle pakkuda.

Kui nimetatud kauba üle haambri hoobiga kinitust oli tehtud, tõusis kohtu herra oma ist-
me pealt ülesse ja ennast waaruma kummarda-
misega ostjate poole pöördes, ütles ta:

„Mo herrad, meite asjad on walmis!“

„Ei, meite asjad ei ole weel mitte walmis!“
müristas selfilmapilgul Pitsis.

„Kes tohib seda ütelda,“ läbis kohtu am-
metnik, „kell on julgus minu jutu wahel mi-
dagi rääkida? Kes ei ole weel mitte walmis,
kui kohtu ammetnik on ütelnud, meie oleme?“

„Minu ammet hakkab alles praegu,“ ütles
adwokat, kus juures ta ise mõned sammud li-
gemale astus.

„Teie ammet nähitse hakata wiina jooma,“
hüüdis ammetnik wihaga.

„Iga asja omal ajal,“ ütles Pitsis, ja pöö-
ras ennast walitseja poole. „On teie nimi
Rump?“ küsis ta tema käest.

Kui teine pisut kartlikult seda oli tõeks
tunnistanud, rääkis ta edasi:

„Mina olen üks advokat ja peale selle
Bandle kohtu asjade toimetaja minu nimi on
Pitsis. Ma tulen teile teadaandma, et minu

juhatamise „käsü kirja“ järele, kui istanduse omaniku poeg peaks välja ilmuma ja tema selle vastu seisab, siin istanduse peal, midagi ei tohita oksjoni wiisi äramüüdud saada. Nägege, siin see seisab selgeste ja puhtaste mustaga walge peale ülesse kirjutatud!”

Nende sõnadega tõstis ta ühe paberi ülesse, kus omaniku käe kiri ja kohtu pitsar all oliwad.

„Mis ütlete teie nüüd selle oksjoni peale?“ pööras ta ennaft sellepeale oma sõbra poole.

„Ma olen juba selle vastu seisnud,“ vastas teine.

„Siis on teil täieste õigus protokolli raamatud oma kätte tagasi võtta,“ vastas Pitsis. „Ühegi asja müümisel, täna sel pääwal, ei ole seadusliku finnitust.“

Niikohhe sammus Hindrek protokolli kirjutaja poole ja tahtis advokadi käsku korda saata. Äkiste aga kargas kahwatand näuga walitseja ülesse ja astus raamatu ja nooremeha wahele.

„Mis tehtud, on tehtud!“ hüüdis ta ja mattis kehaga raamatu enese alla.

„Poisike!“ hüüdis Hindrek wihaga hambaid kiristades ja kargas ta kõrisse kinni. Pisukene mees seda nähes ehmatas ära ja katsus ennaft tema küünte alt lahti peasta. Seal läks aga äkiste rätiku sõlm kaela ümbert lahti ja Hindreku silmad juhtusiwad wastase kõri peale waatama. Tema waimus ärkas äkiste üks wägem

nähtuse wägi elawaks ja ta hüüdis hirmsa healega:

„Sina oled õnnetuma Murai proua mõrtsukas!“

Maagu rohu kõrs, mis tuulest saab äramurtud, nii langes Rump ehmatand pikali maha.

Piksis oli ruttu oma sõbra ligi astunud. Kui enne weel kord mõrtsuka kahwatand nagu oli tunnistanud, hüüdis ta kindla healega:

„Sinu otja ees seisabki kirjutud: Mina olen üks mõrtsukas!“

„Kohtu herra,“ pööras adwokat ennaft nüüd sellepeale jälle ammetniku poole, „nüüd mõite jälle äraparandada, mis esite olite kogemata teinud. Ma nõuan teid kohtu nimel, walitseja Rumpi kui Murai proua mõrtsukast kinni wõtta!“

Kohtu ammetnik oli seesuguse nähtuse ja kõne läbi äkiste koguni targaks jäänud. Ta tõusis kohut täitwalt püsti ja ütles:

Kui ka kõik mind seal juures eksitaksiwad, näaksin ma sellegi pärast ikka, et see mees tõeste süüalune on. Ja seepärast kohtu nimel, ma wõtan sind kinni!“

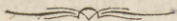
Mitu kuud olivad juba sest ülemal kuulnud juhtumisest möödas, walitseja oli oma süüid ülestunnistanud ja oma teenitud palka saanud.

Üks aaurulaew oli New = Orleaani sadamasse jõudnud.

Sadama silla peal nähti hulk ootajaid seiswad. Hindrek Bandel, Ara, Mulatlase tütar ja Fiildi pitt kuju advokadi Pikkis'siga, kelle käe naeale ennast üks noor naesterahwas oli toetanud, seiswad ja waatasiwad tulija wõerastele wastu.

„Seal, on mo isa,“ ütles korraga Hindrek ja näitas käega ühe wana rauga peale, kes paatis istus.

Misjugune jällenägemine pärast seesugust wägiwaldset äralahutust! Wana Bandel hakkas oma endise orja Mulatlase Fiildi kaela ümber ja andis Ara, oma kena miniale suud ja nõnda sest saadik ei rikkund enam ükski asi nende inimeste õnne ja rahuliku koos olekut.

Cesti raamatu müüja

G. Pihlaka

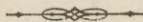
kuluga dn trükitud ja tema juures järgmised
raamatud saada:

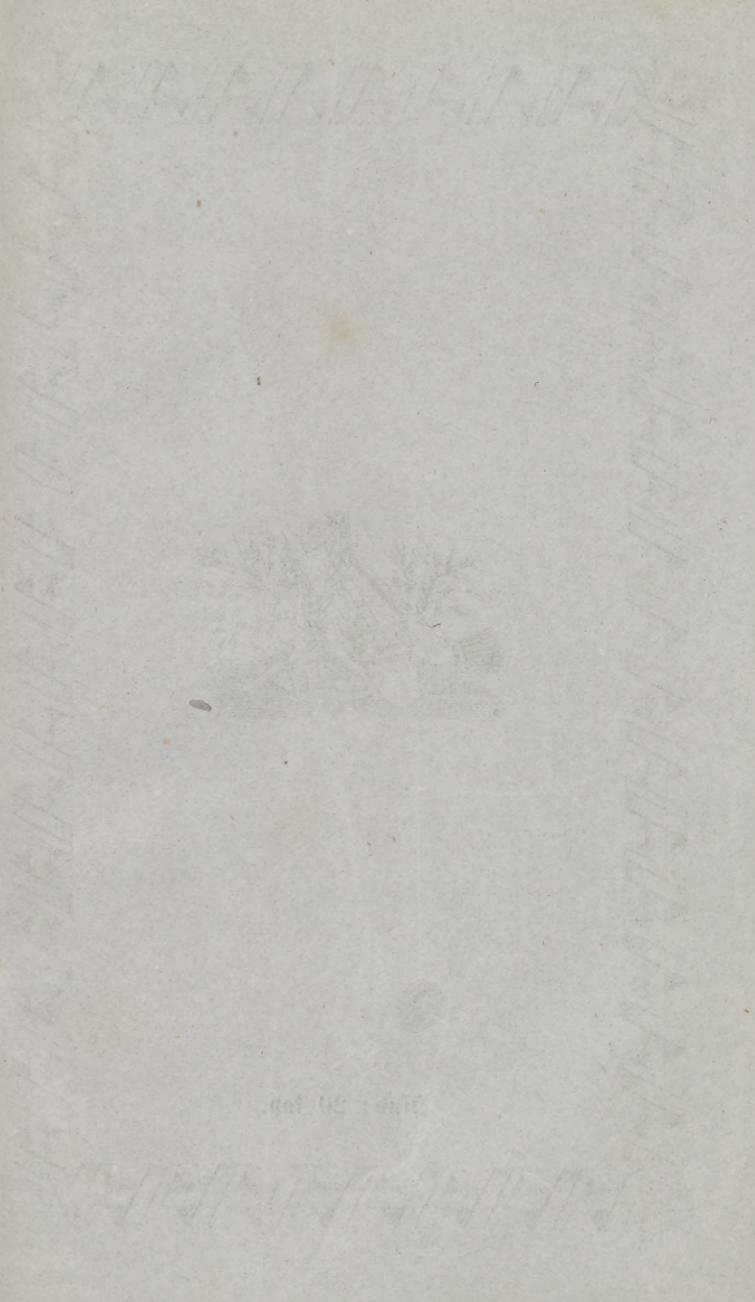
- 1) **Jut Saksa-Prantsuse sõjast.** Hind 15 kop.
- 2) **Waga laste jõulu rõõm.** Hind 5 kop.
- 3) **Shonga, Uue meremaa würsti tütar.** Hind 20 kop.
- 4) **Cesti noore rahwa noor laulu sõber I.** Hind 10 kop.
- 5) **Nõiatud lossiwaremed.** Hind 15 kop.
- 6) **Siioni palwe kamber.** Hind 13 kop.
- 7) **Uued Paradiisi lillesejed.** Hind 10 kop.
- 8) **Harju laulif.** Hind 13 kop.
- 9) **Cesti kufulind, ehk: Küla kagu.** Hind 13 kop.
- 10) **Jutustamine kuida soldat Reisri Peetri I. mõrtsukate käest ärapeastis.** Hind 13 kop.
- 11) **Tükitene kolmekümne aastase usu-sõjast.** Hind 20 kop.
- 12) **Mõned waimulikud laulu salmid.** Hind 8 kop.
- 13) **Närtsimata lillesejed.** Hind 13 kop.
- 14) **Arahwi proua Zita.** Hind 15 kop.
- 15) **Doktor Faust.** Hind 15 kop.
- 16) **Wene-Türgi sõja-laulud.** Hind 5 kop.

- 17) Sõjamehe kannel I. Hind 5 kop.
 - 18) Vene meeste sõdimine Plewna kantsides. Hind 5 kop.
 - 19) Roo Lõuis ja tema tembud. Hind 5 kop.
 - 20) Andreas Hooper. Hind 18 kop.
 - 21) Valigreen'i lossi krahv. Hind 20 kop.
 - 22) Mereritšuja kaptän. Hind 15 kop.
 - 23) Inglise ja Hindlane. Hind 18 kop.
 - 24) Siioni laulud, ehk uued Paradiisi Vilekused VI jagu. Hind 13 kop.
-

Mis veel peagi saavad trükitud.

- 1) Jutustus Austraaliamaalt, ehk imelikud kottujuh- tumised metsinimestega Wandimeenimaal.
- 2) Eugen ja Marlita, ehk Borneo saare diamandi otsijad wangid.
- 3) Vladimir ja Katinka ehk Salawande seltskond Kaukasuse mägedes.
- 4) Must Madu. Imelikud juhtumised Ameerikamaalt.
- 5) Wana Rootslane. Ilus jutustus Ameerikamaalt.
- 6) Neeгри päälis Awasssi. Ilus jutustus põhja Ameerika wiimsest sõjast.
- 7) Armastuse wägi. Üks hale ja armas lugemine.
- 8) Ginge Arst. Lauarähwa palwe raamat.
- 9) Eustiline laulid, ehk töt ja nalja noore rahwale.

Gind: 20 kop.